

El batxillerat a les Illes Balears

Pere Franch Serra

Manel Perelló Beau

RESUM

Aquest estudi pretén fer conèixer la situació del batxillerat a les Illes Balears. Analitza les dades de matrícula del període 1995-2004 i completa aquestes xifres amb els resultats acadèmics comptabilitzats, preferentment, en taxes per poder comparar-los amb la resta de les comunitats. Així mateix, contextualitza els resultats de batxillerat entre els resultats de la resta d'etapes educatives i en repassa breument les característiques acadèmiques.

RESUMEN

Este estudio pretende dar a conocer la situación del bachillerato en las Islas Baleares. Analiza los datos de matrícula del periodo 1995-2004 y completa estas cifras con las de los resultados académicos contabilizados, mayoritariamente, en tasas para poder compararlos con las demás comunidades. Asimismo, contextualiza los resultados de bachillerato entre los resultados del resto de las etapas educativas y repasa brevemente sus características académicas.

INTRODUCCIÓ

La primera impressió, per a aquells que fem feina als centres de secundària, quan abordam el tema del batxillerat, és que des de fa un temps ha disminuït la quantitat d'alumnes que s'hi matriculen. És clar que aquesta impressió, percebuda des d'uns pocs centres, pot ser errònia: cal veure el que passa en el conjunt de la comunitat. De fet, hem viscut un notori canvi del mapa escolar, amb construccions de nous centres que podrien haver assumit els alumnes suposadament perduts.

Més enllà de percepcions, qualsevol apropament al tema del batxillerat hauria d'interessar-se per la taxa d'alumnes d'ESO que segueixen estudis de batxillerat i titulen. Més encara, quan un s'apropra a aquest tema és de l'ensenyament postobligatori del que parla i, en aquest sentit, l'Agenda de Lisboa, signada pels ministres d'Educació de la UE, pretén que el 2010 el 85% de l'alumnat assolixi estudis postobligatoris. Aquesta seria la versió quantitativa d'un repte fort conegut, això és, que dins la futura societat del coneixement els ciutadans tinguin una bona formació, uns bons estudis.

Compleixen els joves de la nostra comunitat autònoma amb aquestes expectatives? Compleixen el nostre sistema educatiu i la nostra societat amb aquestes exigències? Per respondre aquestes preguntes hem emprès tres línies de recaptació d'informació.

D'una banda, hem comptat amb les dades de matriculació a tots els nivells d'estudi no universitari des del curs 1995-96 al 2003-2004, que ens ha cedit la Direcció General de Planificació i Centres. Aquestes xifres, adequadament tractades, ens permetran valorar l'evolució de la matrícula de batxillerat en dades absolutes i també referides a l'alumnat que cursa l'ESO. Així mateix, podrem distingir entre pública i privada, entre homes i dones i entre les diferents modalitats de batxillerat.

En un segon apartat, aportarem les dades de promoció de l'alumnat de primària, secundària i batxillerat en el decenni 1992-93 al 2002-2003 que apareixen al document realitzat pel Departament d'Inspecció Educativa «Resultats acadèmics dels alumnes de les Illes Balears: curs 2002-03», a partir dels informes que elaboren els equips directius dels centres.

En el tercer apartat aprofundirem (ja haurem donat unes primeres xifres dins el primer apartat) en la valoració de la taxa d'alumnes que assoleixen el títol de batxillerat (cal saber distingir des d'un principi que no és el mateix el percentatge de titulació de l'alumnat avaluat en un curs que la taxa d'alumnes que assoleixen uns estudis sobre el total d'una població determinada), la qual cosa ens portarà a consultar el que passa a les etapes anteriors i posteriors a aquests estudis de batxillerat i a comparar les xifres amb les de la resta de les comunitats autònomes d'Espanya i, en alguns aspectes, amb la resta d'Europa.

Per emprendre l'anàlisi d'aquesta tercera part ens hem servit de les fonts següents: l'article «La crisi de l'educació secundària a Catalunya com a problema social i nacional» (Joan Estruch Tobella 2005); «Las cifras de la educación en España. Estadísticas e indicadores» (Ministeri d'Educació i Ciència. Edició 2004); «Programa d'Orientació i Transició a la Universitat (POTU)», document elaborat per una comissió mixta de la Conselleria d'Educació i Cultura i la Universitat de les Illes Balears, i també el dossier «Fracàs escolar, fracàs social» aparegut a la revista Lluç de març-abril de 2005, en què reconeguts professionals del món de l'educació de la nostra comunitat n'analitzen la situació.

Així mateix, en un darrer apartat farem una aproximació a aspectes qualitatius del batxillerat, que a manera d'exemple ha passat de durar sis o quatre anys en el temps en què molts professors l'estudiaren a dos dins l'actual sistema. Farem, doncs, un repàs de les principals característiques (modalitats, durada, accés a la universitat, etc.) que determinen aquests estudis i les compararem breument amb la resta de països d'Europa.

NOTES ACLARIDORES

- Nivell catorze anys: Conjunt de tots els estudis que corresponen a l'edat teòrica de catorze anys en vigor l'any corresponent: tercer d'ESO, primer de BUP, primer de FP.
- Nivell setze anys: Conjunt de tots els estudis que corresponen a l'edat teòrica de setze anys en vigor l'any corresponent: primer de batxillerat, tercer de BUP, cicles formatius de grau mitjà, tercer de FP.
- Taxa d'escolarització: Per saber com ha evolucionat el grau d'escolarització en estudis d'un determinat nivell s'ha elaborat una taxa, denominada taxa d'escolarització, que indica els alumnes que segueixen estudis en un determinat nivell per cada cent alumnes a nivell de catorze anys.

Dades de matrícula des del curs 1995-96 a 2003-2004. Anàlisi

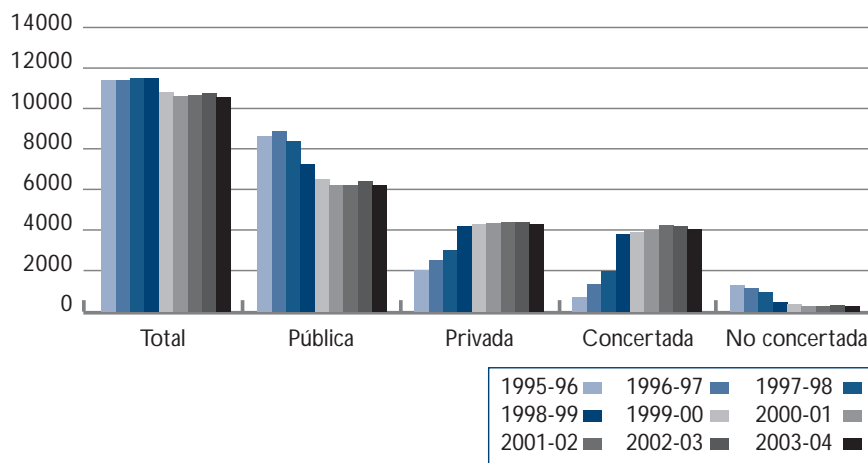
Dades de matrícula al nivell de catorze anys. Anàlisi

La matrícula ha disminuït un 6% i de mantén entorn dels 10.500 alumnes.
 La pública ha disminuït un 27%.
 La concertada ha augmentat un 491%.

No és objecte d'aquest treball l'estudi del nivell de catorze anys: tercer d'ESO, primer de BUP i primer de FP, però són un punt de referència per a l'estudi de l'evolució de la matrícula al batxillerat, ja que en l'anterior sistema educatiu eren el primer nivell de postobligatòria i en l'actual quasi tot l'alumnat el cursa.

Les dades de la matrícula de les Illes Balears des del curs 1995-96 fins al 2003-2004 figuren al gràfic 1.

GRÀFIC 1. EVOLUCIÓ DE LA MATRÍCULA AL NIVELL DE 14 ANYS

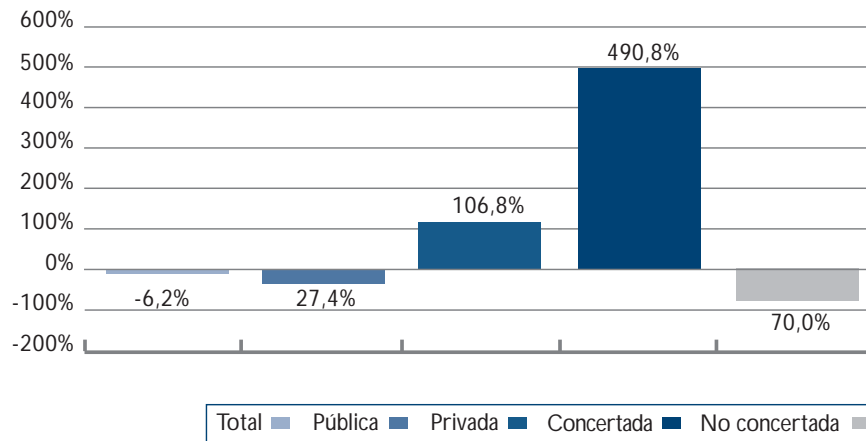

S'observa, en general, que la matrícula, al llarg dels darrers anys, és constant, amb una disminució el curs 1999-2000, en què s'imparteix per primer any únicament tercer d'ESO.

Com s'ha dit, la matrícula global ha variat poc: del 1995-96 al 2003-2004 ha disminuït un 6%, però ho ha fet de manera desigual segons el tipus de centre (vegeu gràfic 2).

Així, mentre a la pública ha disminuït un 27%, a la privada ha experimentat un augment del 117%.

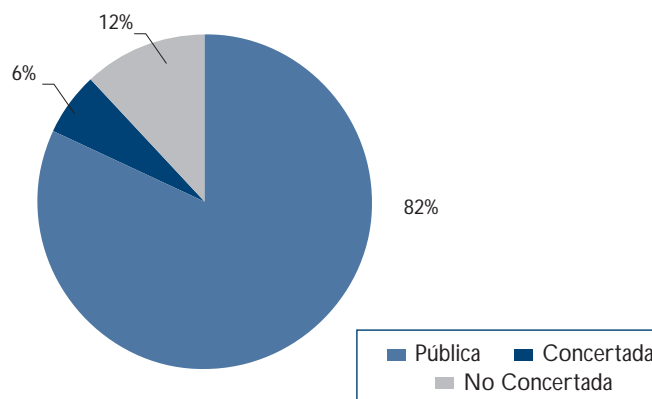
GRÀFIC 2. VARIACIÓ DE LA MATRÍCULA AL NIVELL DE 14 ANYS

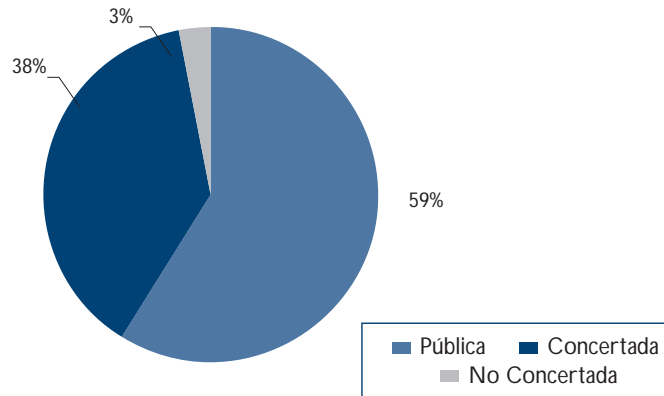
Dins el sector privat, les variacions també han estat desiguals: així, mentre que a la no concertada ha disminuït un 77%, a la concertada ha augmentat un 491%, és a dir, s'ha multiplicat per cinc.

Les distribucions que hi havia els cursos 1995-96 i 2003-2004 es poden veure, respectivament, als gràfics 3a i 3b.

GRÀFIC 3a. DISTRIBUCIÓ DE LA MATRÍCULA AL NIVELL DE 14 ANYS SEGONS EL FINANÇAMENT, CURS 1995-1996

GRÀFIC 3b. DISTRIBUCIÓ DE LA MATRÍCULA AL NIVELL DE 14 ANYS SEGONS EL FINANÇAMENT, CURS 2003-2004

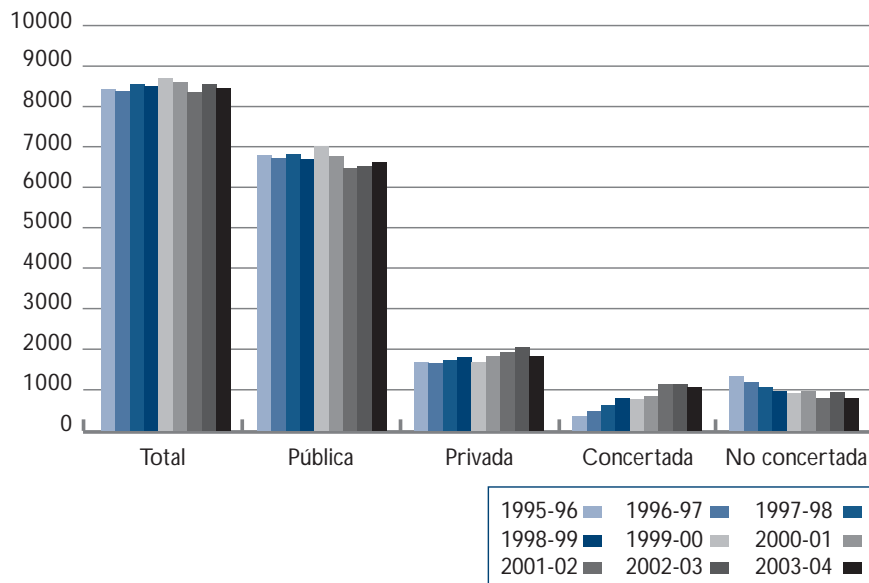
Gràfics d'elaboració pròpia

Dades de matrícula al nivell de setze anys. Anàlisi

La variació ls setze anys és pràcticament nul·la
Hi ha un traspàs de la no concertada a la concertada

L'evolució de la matrícula del curs 1995-96 al curs 2003-2004 es pot veure al gràfic 4.

GRÀFIC 4. EVOLUCIÓ DE LA MATRÍCULA AL NIVELL DE 16 ANYS

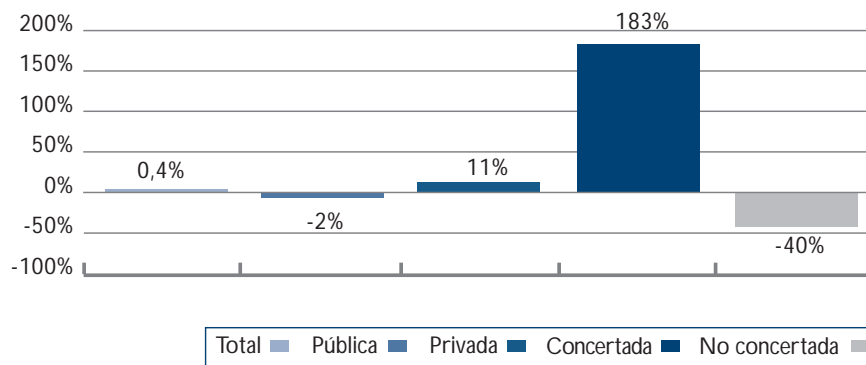
Als setze anys, la matrícula del 1995-96 i del 2003-2004 sembla la mateixa, un poc més de 8.400 alumnes, més de 6.600 dels quals estudien a l'escola pública i entorn de 1.800 a la privada. Ara bé, mentre que a la pública les xifres es mantenen, a la privada hi ha un clar traspàs de la no concertada cap a la concertada.

La variació als setze anys és pràcticament nul·la, un 0,4%, però, com s'ha indicat anteriorment, desigual en funció del tipus de centre, vegeu el gràfic 5.

La pública pràcticament no varia, ha disminuït un 2%, i la privada ha augmentat un 11%.

Però, com ja hem indicat, la variació més forta es dona a la concertada, que ha augmentat un 183%.

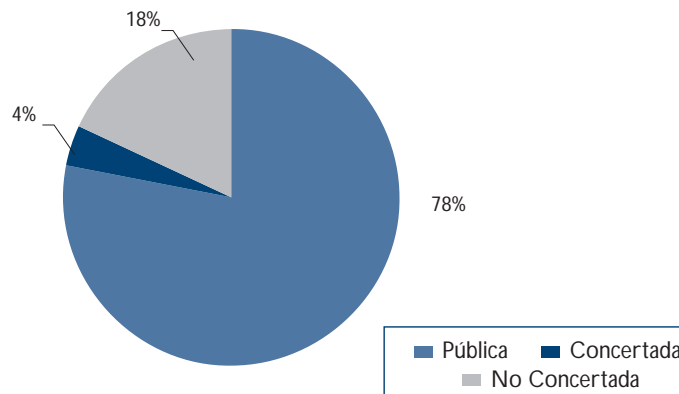
GRÀFIC 5. VARIACIÓ DE LA MATRÈCULA AL NIVELL DE 16 ANYS DEL CURS 95-96 AL 03-04

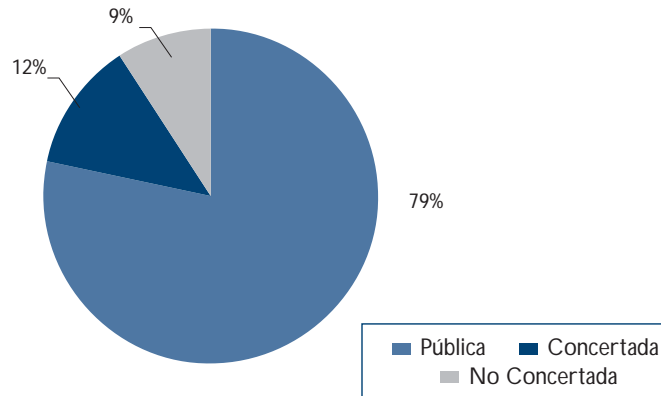
Tots els gràfics són d'elaboració pròpia

Les distribucions que hi havia els cursos 1995-96 i 2003-2004 es poden veure, respectivament, als gràfics 6a i 6b.

GRÀFIC 6a. DISTRIBUCIÓ DE LA MATRÈCULA AL NIVELL DE 16 ANYS SEGONS EL FINANÇAMENT, CURS 1995-1996

GRÀFIC 6b. DISTRIBUCIÓ DE LA MATRÍCULA AL NIVELL DE 16 ANYS SEGONS EL FINANÇAMENT, CURS 2003-2004

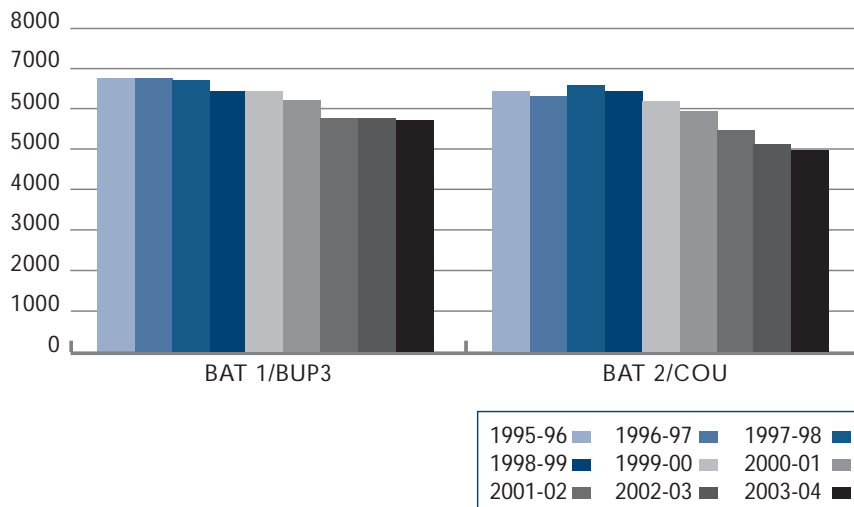
Gràfics d'elaboració pròpia

Dades de matrícula al batxillerat. Anàlisi

El primer, s'ha estabilitzat entorn dels 5.700, després d'haver perdut 1.075 alumnes
A segon, encara disminueix i ja ha perdut 1503 alumnes

Les evolucions de la matrícula del curs 1995-96 al curs 2003-2004 es poden veure al gràfic 7.

GRÀFIC 7. EVOLUCIÓ DE LA MATRÍCULA AL BATXILLERANT

A primer de batxillerat/tercer de BUP del curs 1995-96, 6.751 alumnes; al 2003-2004, 5.676: hi ha hagut una pèrdua de 1.075 alumnes.

La disminució es produeix, sobretot, entre els cursos 1997-98 i 2001-2002, en què passa de 6.721 alumnes a 5.775, període que coincideix amb la implantació del nou sistema educatiu. A partir d'aquest curs, la tendència canvia i s'estabilitza entorn de 5.700 matrícules.

A segon de batxillerat/COU, durant el curs 1995-96 hi havia 6.446 matriculats, xifra que ha anat disminuint fins a 4.943 durant el curs 2003-2004, és a dir, durant el curs 2003-2004 hi havia 1.503 alumnes menys cursant segon de batxiller.

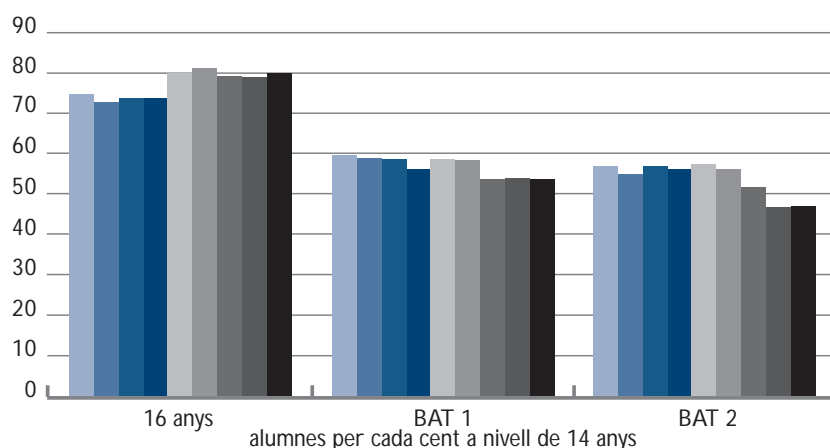
Al gràfic 7 s'hi observen algunes tendències:

- a) La matrícula a primer de batxillerat s'ha estabilitzat.
- b) La matrícula a segon de batxillerat encara disminueix.

Per saber com ha evolucionat el grau d'escolarització en estudis postobligatoris, s'ha determinat una taxa, denominada taxa d'escolarització, que indica els alumnes que segueixen estudis en un determinat nivell per cada cent alumnes a nivell de catorze anys.

L'evolució dels valors d'aquesta taxa figura al gràfic 8. S'hi observa que s'ha augmentat el grau d'estudis postobligatoris a setze anys, però ha disminuït el grau d'estudis de batxillerat, sobretot a segon, la qual cosa podria indicar que disminueix la població amb títol de batxillerat.

GRÀFIC 8. EVOLUCIÓ DE LA TAXA D'ESCOLARITZACIÓ EN POSTOBLIGATÒRIA

Gràfics d'elaboració pròpia

Dades de matrícula al batxillerat en relació amb el tipus de centre. Anàlisi

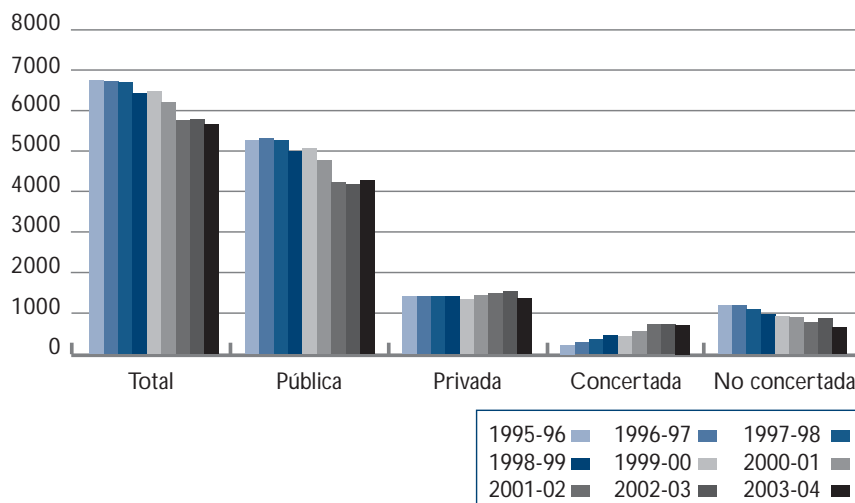
La disminució de la matrícula a batxillerat només afecta a la pública
La privada mantén la matrícula i concerta més de la meitat de les places

PRIMER DE BATXILLERAT

La pública ha perdut 1.004 alumnes i s'estabilitza entorn dels 3.400 alumnes
La concertada augmenta el 186% i s'estabilitza per sobre dels 700 alumnes

Com ja hem indicat anteriorment, la matrícula a primer de batxillerat ha disminuït, però ho ha fet de manera desigual segons el tipus de centre. Les dades de l'evolució de la matrícula segons el tipus de centre figuren al gràfic 9.

GRÀFIC 9. EVOLUCIÓ DE LA MATRÍCULA A BAT 1/BUP 3

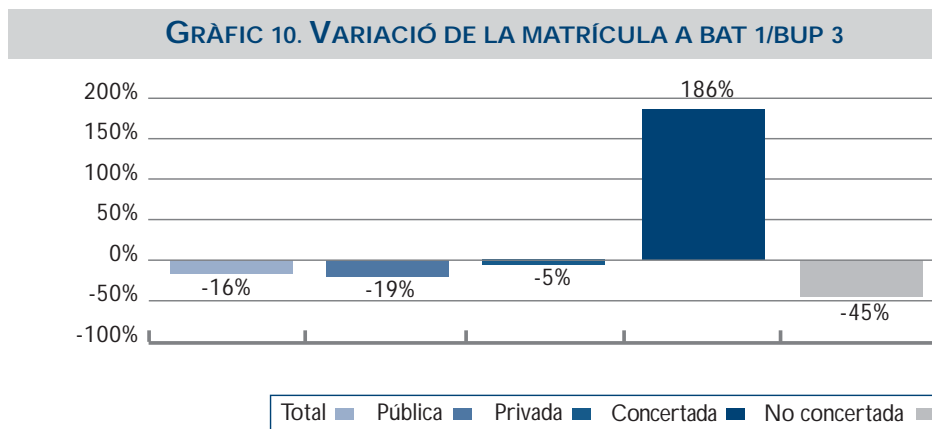
La pèrdua de 1.075 alumnes del 1995-96 al 2003-2004 ha repercutit, sobretot, a la pública, que ha perdut 1.004 alumnes, xifra que representa una disminució del 19%, mentre que la privada n'ha perduts, solament, 71, un 5%.

Les variacions de matrícula, segons el tipus de centre, figuren al gràfic 10. Com ja s'ha dit, la pública ha perdut un 19% del alumnes, però el que més destaca és l'augment de la concertada, un 186%.

La matrícula dels tres darrers anys, als diferents tipus de centres: públics, concertats i no concertats, fa pensar que la matrícula, a partir d'ara, es mantindrà estable, això sí, a uns nivells diferents al 1995-96 i, globalment, inferiors.

Al gràfic 9 s'observen algunes tendències:

- a) La matrícula a la pública s'ha estabilitzat.
- b) La matrícula privada es manté.
- c) La concertada ha augmentat el que ha perdut la no concertada.

Gràfics d'elaboració pròpia

SEGON DE BATXILLERAT

La pública encara disminueix i ja ha perdut 1.503 alumnes
La concertada augmenta el 260% i s'acosta als 800 alumnes

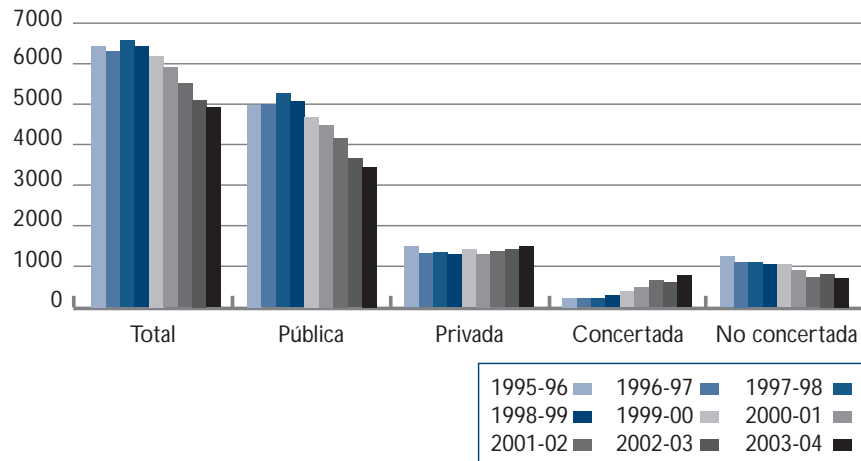
Com ja hem indicat anteriorment, la matrícula a segon de batxillerat, tal com ha passat a primer de batxillerat, ha disminuït, i de manera desigual segons el tipus de centre. Les dades de l'evolució de la matrícula segons el tipus de centre figuren al gràfic 11.

La disminució afecta de manera espectacular la pública, ja que perd 1.513 alumnes, mentre que la privada es manté en xifres similars, encara que hi ha un pas de 541 alumnes de la no concertada a la concertada.

Al gràfic 11 s'hi observen algunes **tendències**:

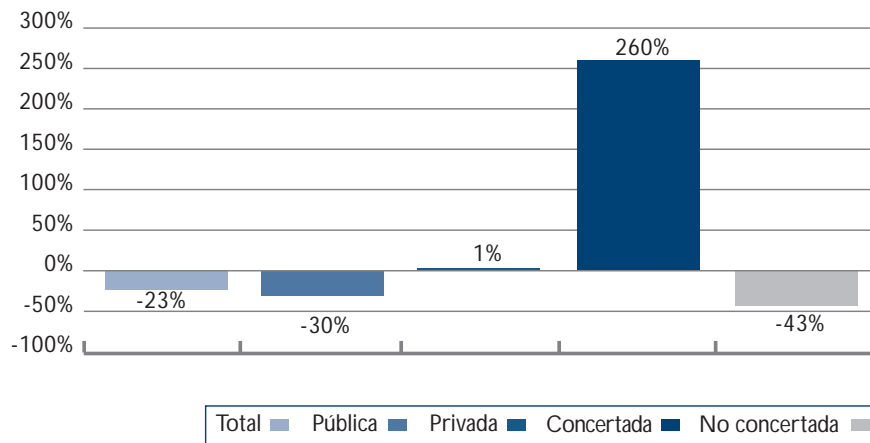
- a) La matrícula total disminueix.
- b) La matrícula, a la pública, encara disminueix.
- c) La matrícula, a la privada, es manté.
- d) La concertada ha augmentat el que ha perdut la no concertada.

GRÀFIC 11. EVOLUCIÓ DE LA MATRÍCULA A BAT 2/COU

Les variacions de matrícula que han tingut els diferents tipus de centre es recullen al gràfic 12. Cal destacar la disminució del 30% a la pública i l'augment del 260% a la concertada.

GRÀFIC 12. VARIACIÓ DE LA MATRÍCULA A BAT 2/COU

Gràfics d'elaboració pròpia

Dades de matrícula al batxillerat en relació amb les modalitats/opcions. Anàlisi

La modalidad de socials i humanitats és la que té major matrícula

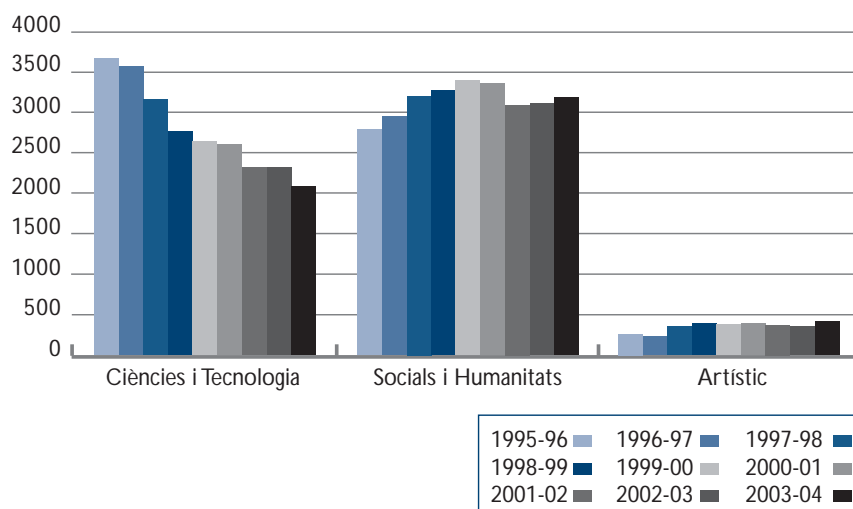
PRIMER DE BATXILLERAT

Ciències i tecnologia encara disminueix, havent perdut 1.599 alumnes
Socials i humanitats varia lleugerament entorn dels 3.100, havent guanyat 373 alumnes

L'evolució de la matrícula per modalitats figura al gràfic 13, a destacar:

- La matrícula en la modalitat/opció Ciències i Tecnologia ha passat de 3.679 alumnes a 2.080, és a dir, ha perdut 1.599 alumnes, la qual cosa representa una disminució del 43%.
- La matrícula en la modalitat/opció Socials i Humanitats ha passat de 2.796 alumnes a 3.169, és a dir, ha guanyat 373 alumnes, la qual cosa representa un augment del 13%.
- La matrícula en la modalitat d'arts ha passat de 276 alumnes a 427, és a dir, ha guanyat 151 alumnes, la qual cosa representa un augment del 55%.

GRÀFIC 13. EVOLUCIÓ MATRÍCULA PER MODALITAT/OPCIÓ A BAT 1/BUP 3

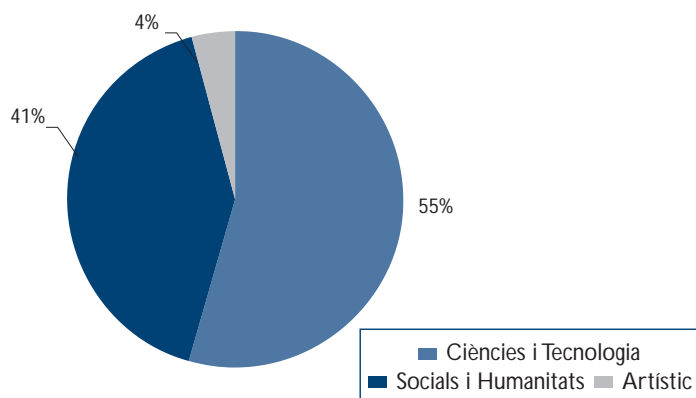

Al gràfic 13 s'hi observen algunes tendències:

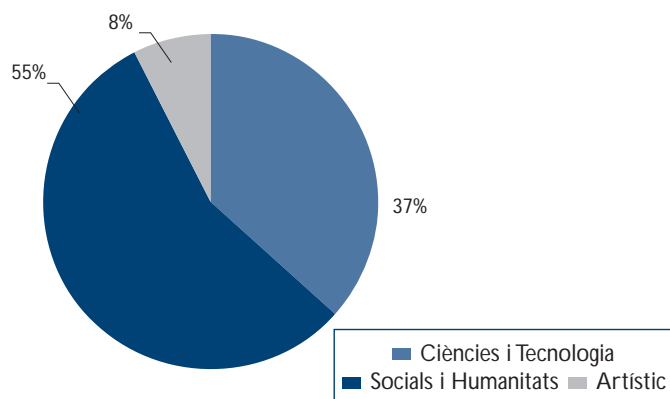
- La matrícula de Ciències i Tecnologia encara disminueix.
- La matrícula de Socials i Humanitats s'ha estabilitzat.

c) La matrícula d'arts s'ha estabilitzat.
 Les distribucions de la matrícula per modalitat als cursos 1995-96 i 2003-2004 es poden veure als gràfics 14a i 14b.

GRÀFIC 14a. DISTRIBUCIÓ DE LA MATRÍCULA PER MODALITATS A BAT 1/BUP 3 EL CURS 1995-96

GRÀFIC 14b. DISTRIBUCIÓ DE LA MATRÍCULA PER MODALITATS A BAT 1/BUP 3 EL CURS 2003-2004

Gràfics d'elaboració pròpia

SEGON DE BATXILLERAT

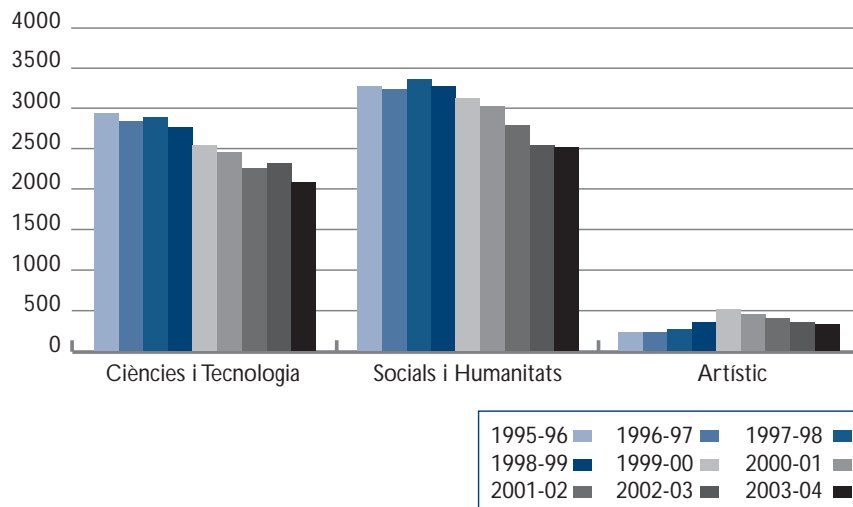
Ciències i tecnologia encara disminueix, havent 855 alumnes
 Socials i humanitats podria haver-se estabilitzat entorn dels 2.500 alumnes, havent-ne perduts 752

L'evolució de la matrícula per modalitats figura al gràfic 15, a destacar:

- La matrícula en la modalitat/opció Ciències i Tecnologia ha passat de 2.942 alumnes a 2.087, és a dir, ha perdut 855 alumnes, la qual cosa representa una disminució del 29%.
- La matrícula en la modalitat/opció Socials i Humanitats ha passat de 3.268 alumnes a 2.516, és a dir, ha perdut 752 alumnes, la qual cosa representa un disminució del 23%.
- La matrícula en la modalitat d'Arts ha passat de 236 alumnes a 340, és a dir, ha guanyat 104 alumnes, la qual cosa representa un augment del 44%.

Al gràfic 15 s'hi observen algunes tendències:

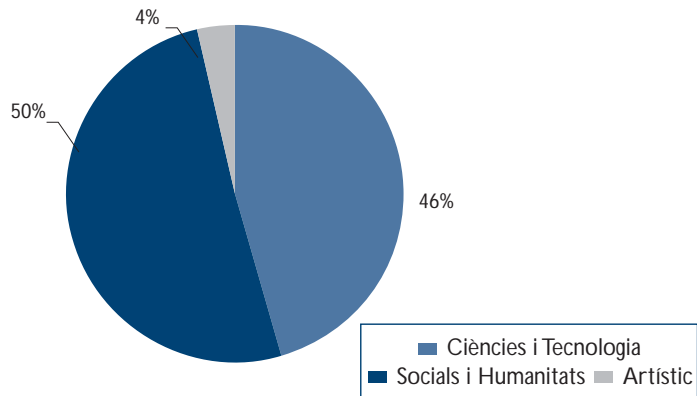
GRÀFIC 15. EVOLUCIÓ MATRÍCULA PER MODALITAT/OPCIÓ A BAT 2/COU

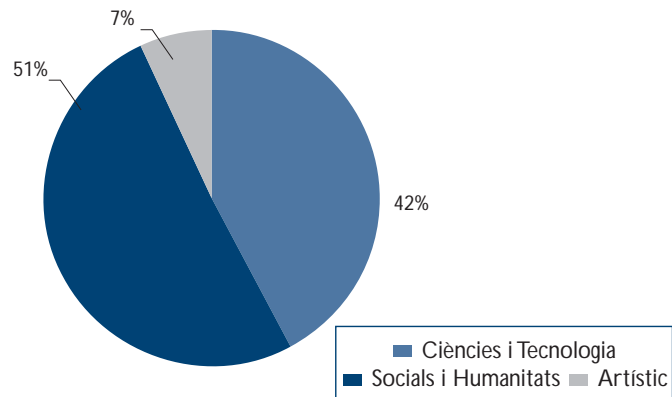
- La matrícula de Ciències i Tecnologia encara disminueix.
- La matrícula de Socials i Humanitats podria haver-se estabilitzat.

Les distribucions de la matrícula per modalitat als cursos 1995-96 i 2003-2004 es poden veure als gràfics 16a i 16b.

GRÀFIC 16a. DISTRIBUCIÓ DE LA MATRÍCULA PER MODALITAT/OPCIÓ A BAT 2/COU, CURS 1995-96

GRÀFIC 16b. DISTRIBUCIÓ DE LA MATRÍCULA PER MODALITATS A BAT 2/COU, CURS 2003-2004

Per saber com ha evolucionat el taxa d'escolarització a batxillerat en les diferents modalitats, vegeu el gràfic 17, on es poden veure les tendències:

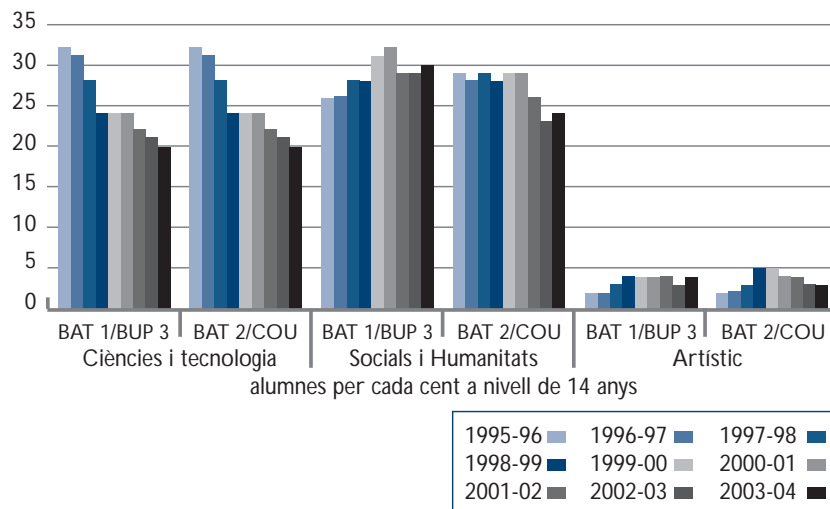
A la modalitat de Ciències i Tecnologia:

- a) Tant a primer com a segon s'observa una disminució dels alumnes matriculats per cada cent a nivell de catorze anys.
- b) Tant a primer com a segon hi ha un nombre similar d'alumnes matriculats per cada cent alumnes de nivell de catorze anys.

A la modalitat de Socials i Humanitats:

- a) A primer ha augmentat la proporció dels alumnes matriculats per cada cent a nivell de catorze anys.
- b) A segon ha disminuït la proporció dels alumnes matriculats per cada cent a nivell de catorze anys.
- c) El nombre de matriculats a segon per cada cent alumnes a nivell de catorze anys és inferior al de primer.

GRÀFIC 17. EVOLUCIÓ DE LA TAXA D'ESCOLARITZACIÓ PER MODALITAT/OPCIÓ

Gràfics d'elaboració pròpia

Dades de matrícula al batxillerat en relació amb les modalitats/opcions i al tipus de centre. Anàlisi

La modalitat d'arts només s'imparteix a la pública

PRIMER DE BATXILLERAT

Ciències i tecnologia encara disminueix, tant a la pública com a la privada, Socials i humanitats s'ha estabilitzat, tant a la pública com a la privada

L'evolució de la matrícula per modalitats i tipus de centre figura al gràfic 18:

A la pública:

- a) La matrícula en la modalitat/opció Ciències i Tecnologia ha passat de 2.712 a 1.451, és a dir, ha perdut 1.261 alumnes, la qual cosa representa una disminució del 46%.

- b) La matrícula en la modalitat/opció Socials i Humanitats ha passat de 2.289 alumnes a 2.395, és a dir, ha guanyat 106 alumnes, la qual cosa representa un augment del 5%.
- c) La modalitat d'Arts només es cursa a la pública.

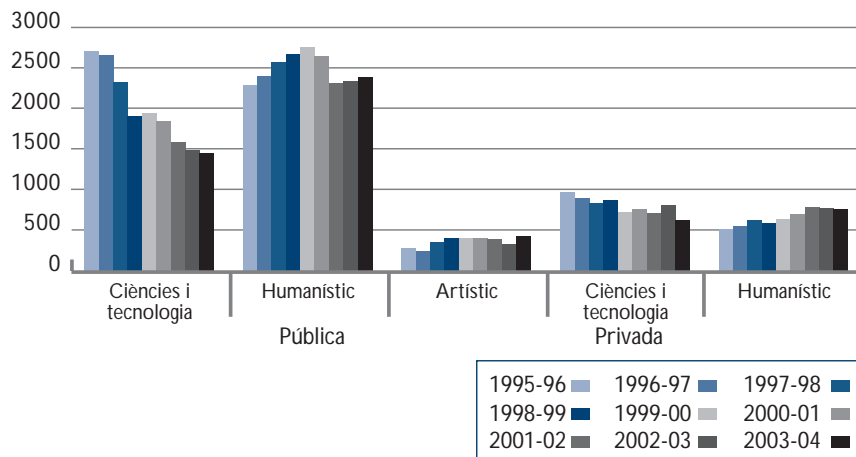
A la privada:

- a) La matrícula en la modalitat/opció Ciències i Tecnologia ha passat de 967 a 629, és a dir, ha perdut 338 alumnes, a qual cosa representa una disminució del 35%.
- b) La matrícula en la modalitat/opció Socials i Humanitats ha passat de 507 alumnes a 774, és a dir, ha guanyat 267 alumnes, la qual cosa representa un augment del 53%.

Al gràfic 18 s'hi observen algunes tendències:

- a) La matrícula de Ciències i Tecnologia encara disminueix tant a la pública com a la privada.
- b) La matrícula de Socials i Humanitats s'ha estabilitzat tant a la pública com a la privada.

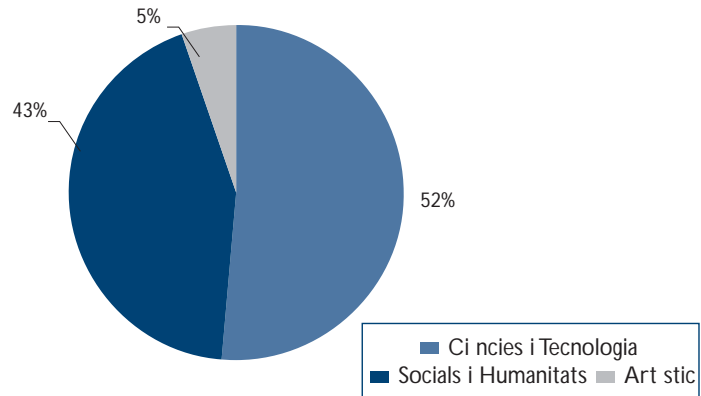
GRÀFIC 18. EVOLUCIÓ DE LA MATRÍCULA PER MODALITATS I TITULARITAT DEL CENTRE A BAT 1

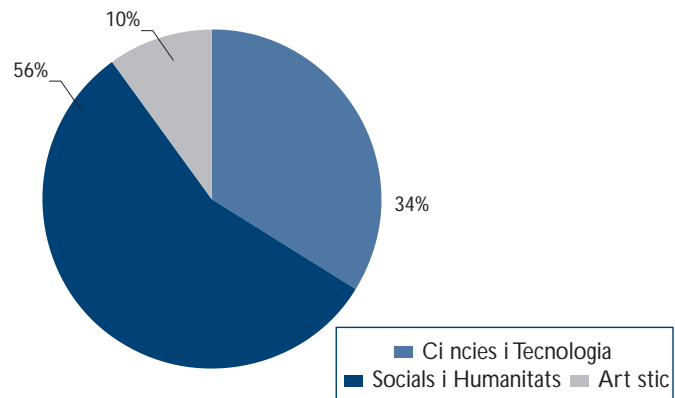
Les distribucions de la matrícula per modalitat a la pública els cursos 1995-96 i 2003-2004 es poden veure als gràfics 19a i 19b, i a la privada als gràfics 19c i 19d.

Als gràfics 19 s'observa que, tant a la pública com a la privada, la modalitat de Ciències i Tecnologia ha disminuït i, en canvi, la modalitat de Socials i Humanitats ha augmentat.

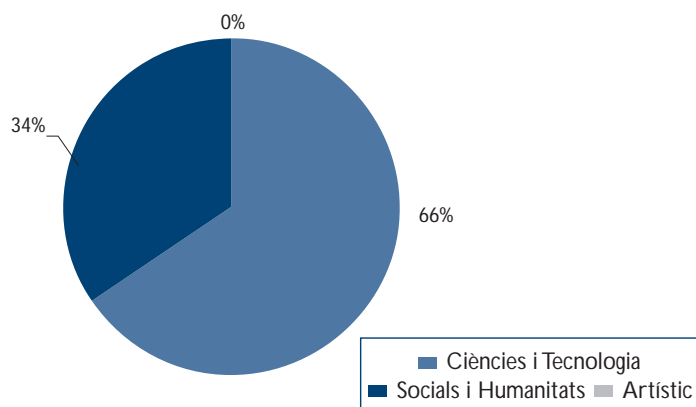
GRÀFIC 19a. DISTRIBUCIÓ PERCENTUAL DE LA MATRÍCULA PER MODALITAT/OPCIÓ A BAT 1/BUP 3 A LA PÚBLICA, CURS 1995-96

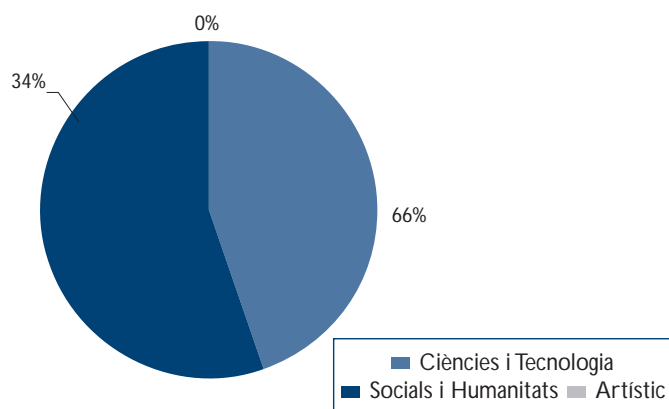
GRÀFIC 19b. DISTRIBUCIÓ PERCENTUAL DE LA MATRÍCULA PER MODALITAT/OPCIÓ A BAT 1/BUP 3 A LA PÚBLICA, CURS 95-96

GRÀFIC 19c. DISTRIBUCIÓ PERCENTUAL DE LA MATRÍCULA PER MODALITAT/OPCIÓ A BAT 1/BUP 3 A LA PRIVADA, CURS 1995-96

GRÀFIC 19d. DISTRIBUCIÓ PERCENTUAL DE LA MATRÍCULA PER MODALITAT/OPCIÓ A BAT 1/BUP 3 A LA PRIVADA, CURS 2003-2004

Gràfics d'elaboració pròpia

1.6.2. SEGON DE BATXILLERAT

A la pública, la matrícula encara disminueix, tant a la modalitat de ciències i tecnologia com a la de socials i humanitats.

A la privada, la matrícula se mantén constant, tant a la modalitat de ciències i tecnologia com a la de socials i humanitats

L'evolució de la matrícula per modalitats i tipus de centre figura al gràfic 20:

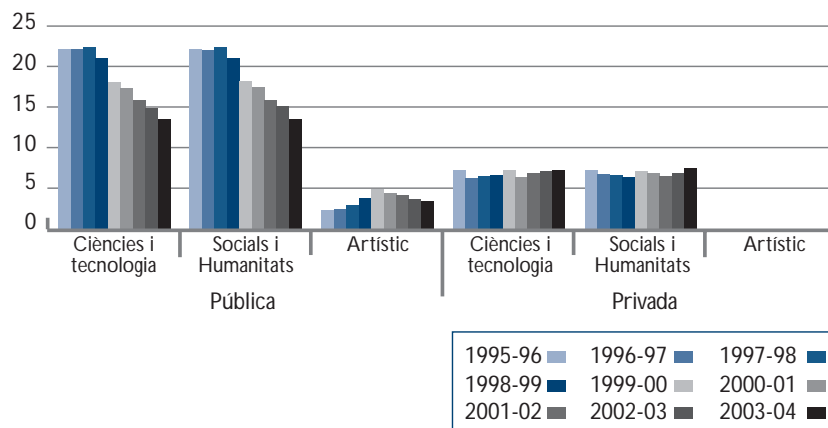
A la pública:

- La matrícula en la modalitat/opció Ciències i Tecnologia ha passat de 2.217 alumnes a 1.358, és a dir, ha perdut 859 alumnes, la qual cosa representa una disminució del 39%.
- La matrícula en la modalitat/opció Socials i Humanitats ha passat de 2.522 alumnes a 1.764, és a dir, ha perdut 758 alumnes, la qual cosa representa una disminució del 30%.
- La modalitat d'Arts només es cursa a la pública.

A la privada:

- La matrícula en la modalitat/opció Ciències i Tecnologia ha passat de 725 a 729, és a dir, ha guanyat quatre alumnes, la qual cosa representa un augment de l'1%.
- La matrícula en la modalitat/opció Socials i Humanitats ha passat de 746 alumnes a 752, és a dir, ha guanyat sis alumnes, la qual cosa representa un augment de l'1%.

GRÀFIC 20. EVOLUCIÓ DE LA MATRÍCULA PER MODALITAT/OPCIÓ I TITULARITAT A BAT 2/COU

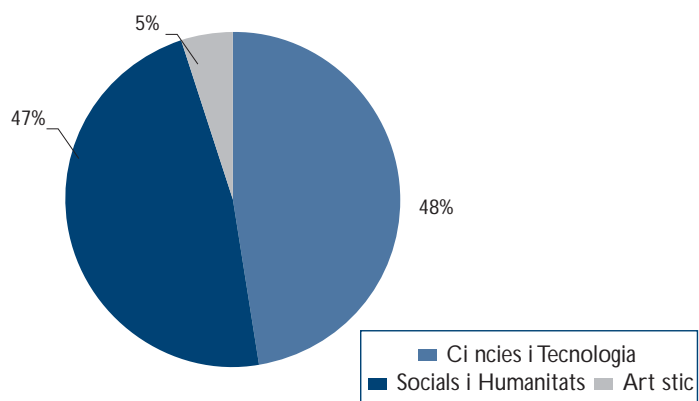
Al gràfic 20 s'hi observen algunes tendències:

- A la pública, la matrícula disminueix tant a la modalitat de Ciències i Tecnologia com a la de Socials i Humanitats.
- A la privada, la matrícula es manté constant, tant a la modalitat de Ciències i Tecnologia com a la de Socials i Humanitats.

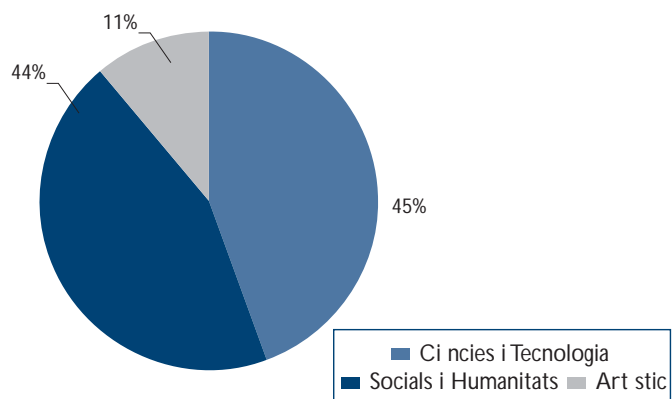
Les distribucions de la matrícula per modalitat a la pública els cursos 1995-96 i 2003-2004 es poden veure als gràfics 21a i 21b, i a la privada als gràfics 21c i 21d.

Als gràfics 21 s'observa que, tant a la pública com a la privada, es mantenen les mateixes proporcions de modalitats.

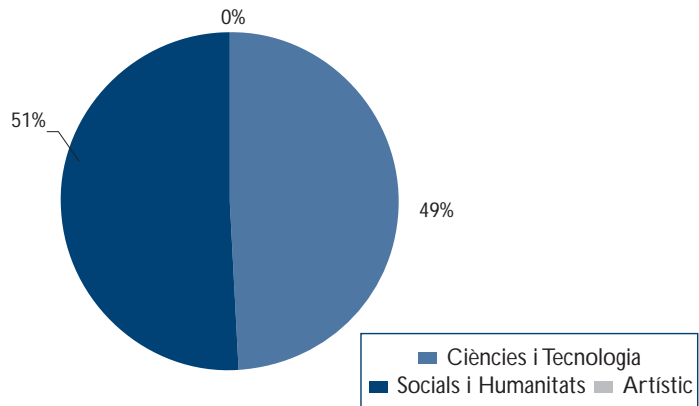
GRÀFIC 21a. DISTRIBUCIÓ DE LA MATRÍCULA PER MODALITATS A LA PÚBLICA A BAT 2, CURS 1995-96

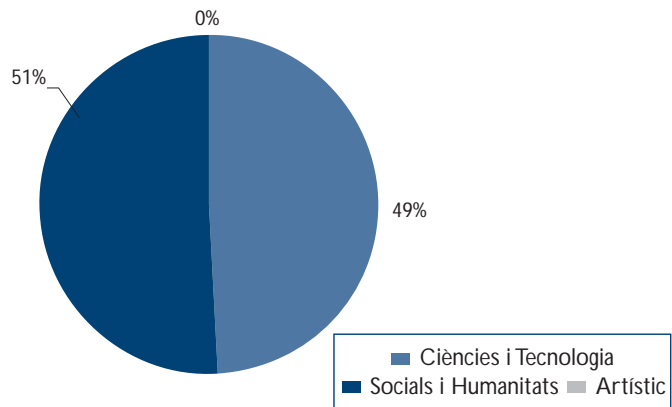
GRÀFIC 21b. DISTRIBUCIÓ DE LA MATRÍCULA PER MODALITAT A LA PÚBLICA, BAT 2, CURS 2003-2004

GRÀFIC 21c. DISTRIBUCIÓ DE LA MATRICULA PER MODALITATS A LA PRIVADA, BAT 2, CURS 1995-96

GRÀFIC 21d. DISTRIBUCIÓ DE LA MATRICULA PER MODALITATS A LA PRIVADA, BAT 2, CURS 2003-2004

Gràfics d'elaboració pròpia

Dades de matrícula al batxillerat en relació amb el gènere. Anàlisi

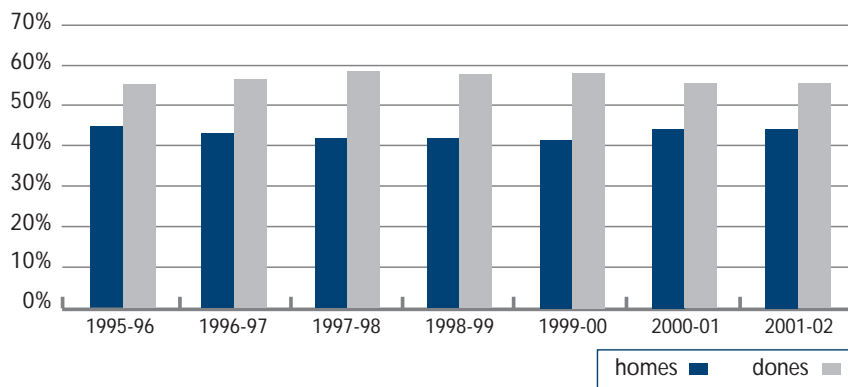
Hi ha més femelles que mascles, tant a primer com a segon, 56% i 58% respectivament

La distribució no és gens paritària
 A la modalitat de Tecnologia només hi ha un 17% de dones
 A la modalitat de Socials i Humanitats quasi el 70% són dones

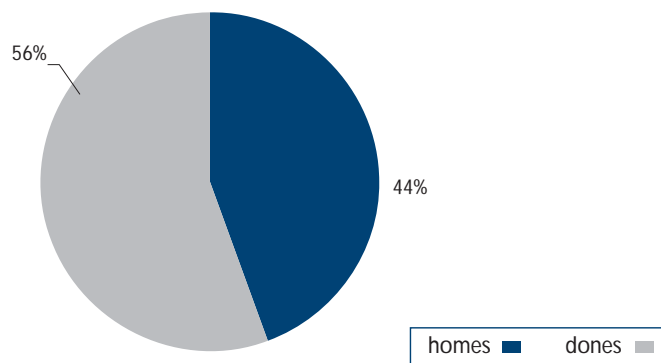
Els perfils masculí i femení de les distribucions per modalitats són molt diferents
 En el perfil masculí les Ciències i les Socials i Humanitats s'hi troben amb una mateixa proporció
 En el perfil femení les Socials i Humanitats quasi doblen la resta i la modalitat de Tecnologia és testimonial

L'evolució percentual de la matrícula per gènere a primer no varia gaire (vegeu el gràfic 22; la distribució del curs 2001-2002 es pot veure al gràfic 23).

GRÀFIC 22. EVOLUCIÓ PERCEPTUAL PER GÈNERE A BAT 1

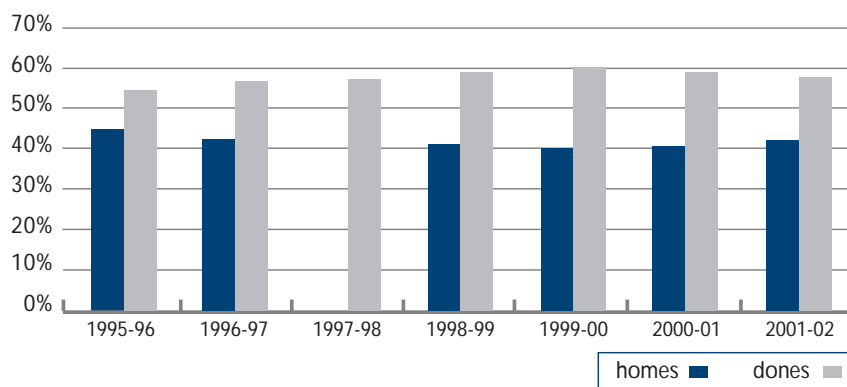

GRÀFIC 23. DISTRIBUCIÓ PER GÈNERE A BAT 1, CURS 2001-2002

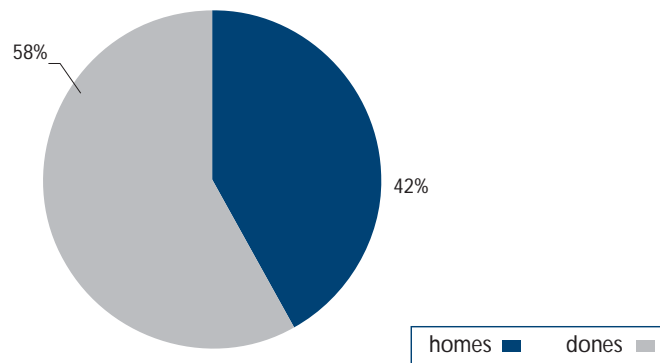

L'evolució percentual de la matrícula per gènere a segon figura al gràfic 24 i la distribució per gènere del curs 2001-2002 es pot veure al gràfic 25.

GRÀFIC 24. EVOLUCIÓ PERCEPTUAL PER GÈNERE A BAT 2

GRÀFIC 25. DISTRIBUCIÓ PER GÈNERE A BAT 2, CURS 2001-2002

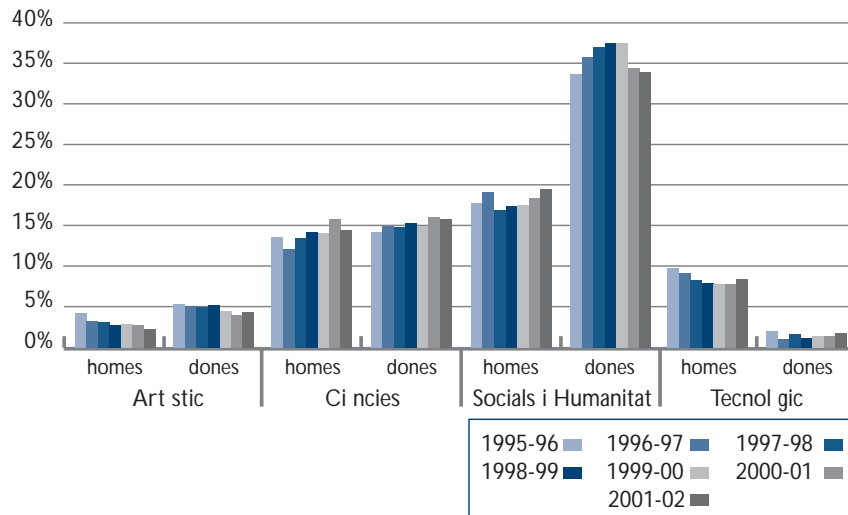

Gràfics d'elaboració pròpia

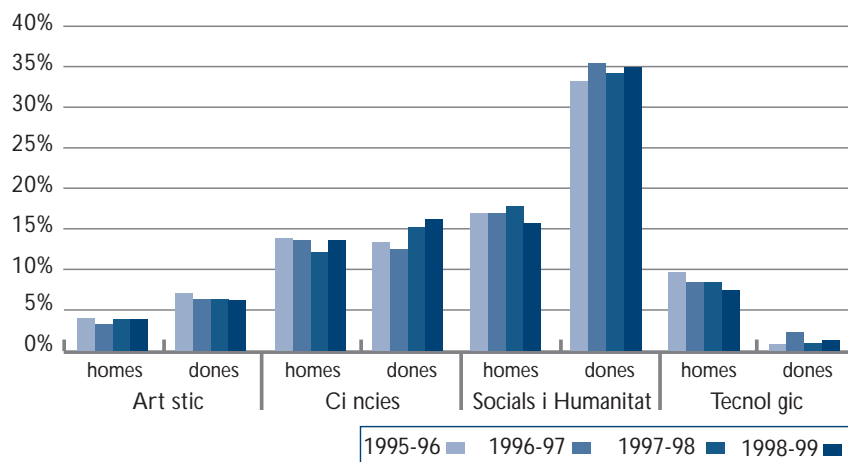
Dels gràfics anteriors es desprèn que a batxillerat, tant a primer com a segon, hi ha més dones que homes i que la distribució des del 1995-96 al 2001-02 no varia gaire.

A partir de la matrícula per modalitats (vegeu els gràfics 26 i 27), tant a primer com a segon, resulta que les evolucions de les distribucions per gènere no canvien i, en tres de les quatre modalitats, la distribució no és gens paritària.

GRÀFIC 26. EVOLUCIÓ DE LA DISTRIBUCIÓ PER MODALITATS I GÈNERE A BAT 1

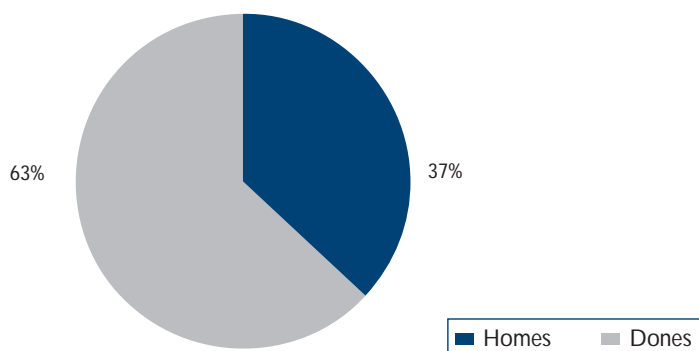
GRÀFIC 27. EVOLUCIÓ DE LA DISTRIBUCIÓ DE LA MATRICULA PER MODALITATS I GÈNERE A BAT 2

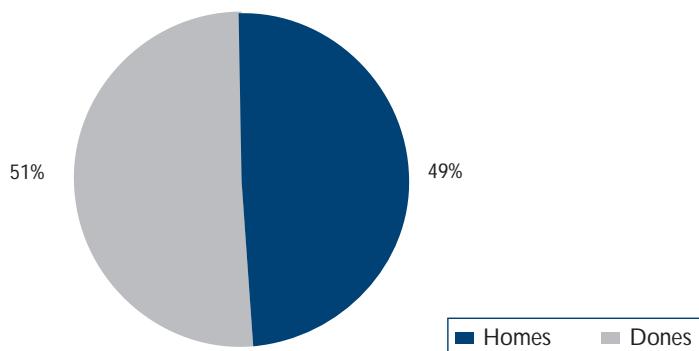

A les modalitats d'Arts, Socials i Humanitats predominen les dones, 63% i 69% respectivament, i a la modalitat de Tecnologia predominen els homes, 83% (vegeu els gràfics 28).

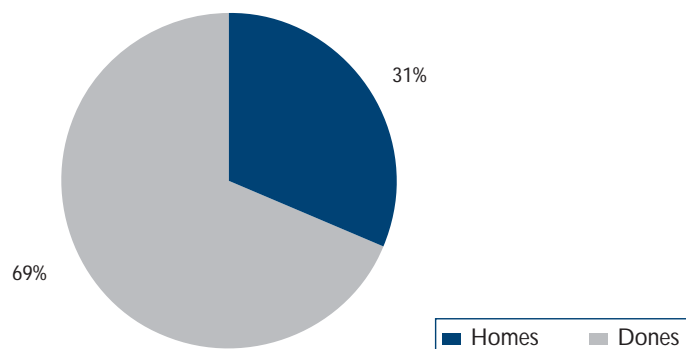
GRÀFIC 28a. DISTRIBUCIÓ PER GÈNERE, MODALITAT D'ARTS, CURS 2001-2002

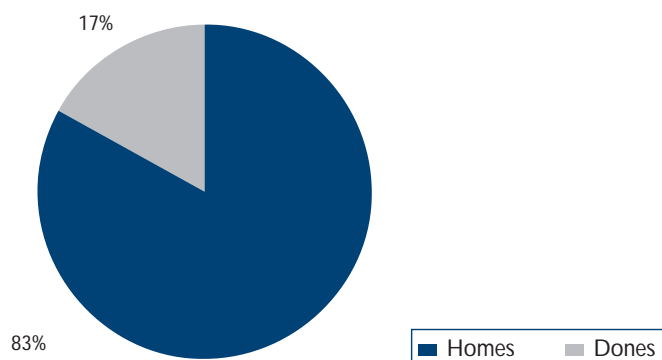
GRÀFIC 28b. DISTRIBUCIÓ PER GÈNERE, MODALITAT DE CIÈNCIES, CURS 2001-2002

GRÀFIC 28c. DISTRIBUCIÓ PER GÈNERE, MODALITAT D'HUMANITATS, CURS 2001-2002

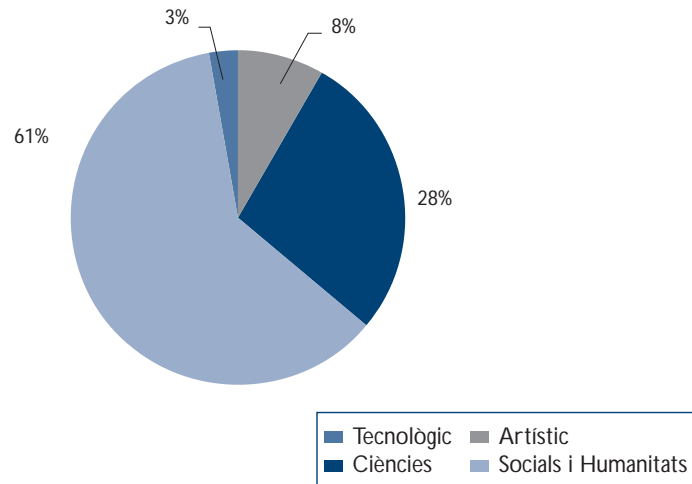
GRÀFIC 28d. DISTRIBUCIÓ PER GÈNERE, MODALITAT DE TECNOLOGIA, CURS 2001-2002

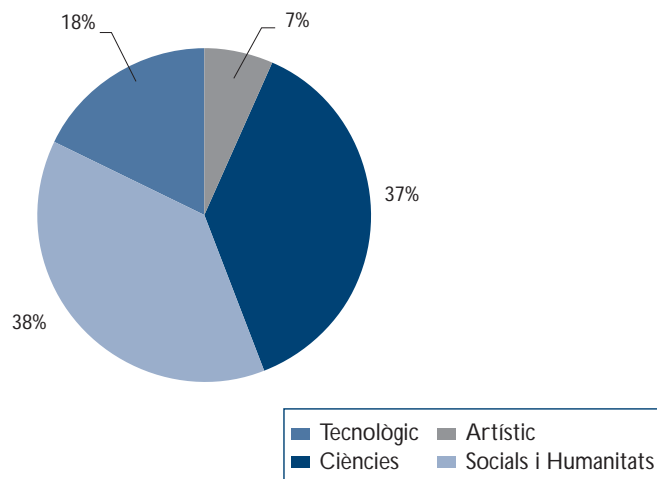
A partir de la distribució de les modalitats per cada gènere (vegeu els gràfics 29a i 29b, podem afirmar que:

- Les dones tenen un perfil més de socials i humanístic i molt poc tecnològic, ja que es decanten molt majoritàriament per la modalitat de Socials i Humanitats, 61%, i molt poques es matriculen a la modalitat de Tecnologia, només un 3% (vegeu el gràfic 29a).
- Els mascles tenen un perfil més repartit i es distribueixen per igual a Socials i Humanitats i Ciències, opcions majoritàries (vegeu el gràfic 29b).

GRÀFIC 29a. DISTRIBUCIÓ PER MODALITAT DE LES FEMELLES
A BAT 2 , CURS 2001-2002

GRÀFIC 29b. DISTRIBUCIÓ PER MODALITAT DELS MASCLES
A BAT 2, CURS 2001-2002

Resultats acadèmics dels alumnes de les Illes Balears al decenni 1992-93 a 2002-2003

El document realitzat pel Departament d'Inspecció Educativa «Resultats acadèmics dels alumnes de les Illes Balears: curs 2002-03», a partir dels informes que elaboren els equips directius dels centres, recull una important quantitat d'informació, entre la qual destaquem per a la utilitat d'aquest estudi

les dades de promoció de totes les etapes educatives en el decenni esmentat. És important familiaritzar-se amb les diferents maneres de presentar els resultats, com deïem més a dalt, ja que no és el mateix el nombre de matriculats que les taxes d'escolarització com les apuntades a l'apartat anterior, que el nombre d'alumnes que promocionen (els que passen de curs o assoleixen el títol sobre els avaluats a final de curs i que no compta amb els abandonaments), que són les que recollim aquí ara.

Donam les xifres de totes les etapes perquè entenem que és necessari per comprendre els resultats de batxillerat, que no es poden analitzar aïlladament.

Comencem per l'evolució del percentatge d'alumnes d'educació primària que promociona en finalitzar cada un dels cicles.

TAULA 1. EVOLUCIÓ DE LA PROMOCIÓ DELS ALUMNES DE PRIMÀRIA

Dades comparatives 1992-93 a 2002-03	1992-93	1993-94	1994-95	1995-96	1996-97	1997-98	1998-99	1999-2000	2000-2001	2001-2002	2002-2003
Primer cicle	94,64	95,38	95,69	95,66	95,19	95,25	94,86	94,30	93,23	92,89	92,46
Segon cicle		97,26	96,53	96,63	95,97	95,57	94,91	94,04	93,11	92,59	93,03
Tercer cicle				95,11	93,65	93,75	92,12	92,15	90,50	90,87	91,23

Font: «Resultats acadèmics dels alumnes de les Illes Balears: curs 2002-03». Departament d'Inspecció Educativa

El mateix estudi conclou a la pàgina 9 que «en línies generals, s'aprecia que [...] el nombre d'alumnes que promociona ha disminuït considerablement en tots els cicles». Cal dir que aquests resultats són globals; si els valoréssim per la titularitat del centre comprovaríem una diferència entre 3 i 5 punts a favor de la privada.

Vegem ara l'evolució de la promoció d'alumnes a 4t d'ESO. Es comprova que es produeix una millora inicial quan la privada assumeix part de l'alumnat d'aquests estudis, que com ha quedat comprovat a l'apartat anterior és una proporció que puja. Els resultats generals sembla que s'hagin estancat i la pública no ha canviat els seus mals resultats en els deu anys.

TAULA 2. EVOLUCIÓ DE LA PROMOCIÓ DELS ALUMNES DE QUART D'ESO

Cursos	94-95	95-96	96-97	97-98	98-99	99-00	00-01	01-02	02-03
Total centres	69,2	67,1	69,9	71,6	70,5	72,9	72	73,8	73,3
Centre públics	69,2	67,2	69,8	70,8	68,8	68,8	65	66,5	68,6
Centres privats			75	81,5	78,1	82,9	80,8	80,2	78,9

Font: «Resultats acadèmics dels alumnes de les Illes Balears: curs 2002-03». Departament d'Inspecció Educativa

Vegem, per acabar, les dades de promoció de l'alumnat de primer i segon de batxillerat.

**TAULA 3. DADES DE PROMOCIÓ DE PRIMER DE BATXILLERAT
I DE TITULACIÓ DE SEGON DE BATXILLERAT**

Curs	92-93	93-94	94-95	95-96	96-97	97-98	98-99	99-00	00-01	01-02	02-03
1r	74,46	70,44	70,02	68,97	67,24	70,77	69,60	67,60	68,40	71,30	70,80
2n		53,38	56,16	56,52	57,02	56,71	57,89	60,68	62,4	65,7	65,7

Font: «Resultats acadèmics dels alumnes de les Illes Balears: curs 2002-03». Departament d'Inspecció Educativa

El notable augment dels resultats de segon de batxillerat confrontats als resultats de l'apartat anterior sobre la constant baixada d'alumnes en aquests estudis són un bon exemple per il·lustrar la necessitat d'aprofundir en el significat de les xifres. Aquesta serà la tasca assignada a la tercera part d'aquest estudi.

Una comunitat autònoma a la cua de l'Estat, amb les pitjors taxes d'escolarització postobligatòria

Una vegada exposades les xifres dels dos apartats anteriors, on ja s'apunta una evident tendència a la baixa en el batxillerat, i tal com apuntàvem a la introducció, ens interessarem per fer una anàlisi comparativa de les taxes d'escolarització postobligatòria, que complementarem amb dades d'altres etapes.

Tot d'una hem d'anunciar que la nostra comunitat de les Illes Balears és a la cua de l'Estat pel que fa a la formació en estudis postobligatoris dels seus joves, una realitat que no desconeixen les principals institucions, com ho demostra que el document «Programa d'orientació i transició a la universitat», aprovat el novembre de 2003 per una comissió mixta de la Conselleria d'Educació i Cultura i la Universitat de les Illes Balears, inicia les seves reflexions amb els paràgrafs següents:

TAULA 4. TAXA D'ESCOLARITZACIÓ DE LES ILLES BALEARS I D'ESPANYA

	16-24 anys		25-29 anys		30-39 anys		40 o més anys	
	Homes	Dones	Homes	Dones	Homes	Dones	Homes	Dones
Balears	41,81	51,71	12,90	16,20	6,90	8,30	2,40	2,60
Espanya	50,86	60,64	16,40	19,70	7,80	9,00	2,30	2,60

Font: Informe econòmic i social de les Illes Balears, 2002. Pag. 486

«Diversos documents recentment publicats han posat en evidència algunes dades preocupants pel que fa als estudis dels joves de les Illes Balears. Les Balears destaquen, malauradament, en el conjunt de les comunitats autònomes de l'Estat espanyol pel baix percentatge d'estudiants escolaritzats a partir dels setze anys (Informe econòmic i social de les Illes Balears, 2002, publicat per l'Obra Social i Cultural de Sa Nostra), per la tendència a la baixa del nombre d'alumnes que continuen estudis no obligatoris [...] i per l'augment del nombre de joves entre els setze i els vint-i-un anys que no han assolit els objectius de l'ESO.»

«Les Illes Balears estan a la cua de les comunitats autònomes pel que fa al percentatge d'escolarització a la franja d'edat compresa entre els setze i els vint-i-nou anys. Es troben molt per davall la mitjana quant a escolarització entre els setze i els vint-i-quatre anys (Taula 4. Informe econòmic i social de les Illes Balears) no obstant haver augmentat el nombre total d'alumnes al sistema escolar en l'etapa obligatòria; cal atribuir aquest darrer fenomen al fort moviment migratori.»

«Només el 33,9% de la població activa (aquesta dada prové de Las cifras de la educación en España 2002 i en l'edició de 2004 ha pujat fins el 40%) ha completat estudis postobligatoris [...]. Sembla que una fàcil i ràpida incorporació al mercat laboral podria ser la principal causa de les situacions anteriors (convé recordar ací que l'informe del MEC Las cifras de la educación en España 2002 indica que la taxa de desocupació a les Balears és un 4,7 per cent, la més baixa de l'Estat juntament amb la de Navarra).»

En parlar d'aquestes edats es fa referència no sols als alumnes de batxillerat, sinó als d'altres estudis postobligatoris i als universitaris. De fet, és difícil no lligar totes aquestes dades, incloses les que fan referència als estudis de secundària obligatòria i als de primària, si es vol tenir una idea completa del que passa, com ja hem fet a l'apartat anterior. És per això que donarem una visió de conjunt del nostre sistema, que també compararem amb la resta de comunitats, per mostrar que aquests mals resultats provenen d'una situació fortament estabilitzada i generalitzada dins tots els nivells del nostre sistema educatiu. Per simplificar la comparació, farem una tria entre les comunitats que tenen els resultats més negatius i les que tenen els millors, entre les quals ens fixarem en Navarra, que no sols presenta uns baixos percentatges de desocupació (tal com apuntaven els companys del POTU), sinó els millors resultats en la majoria d'indicadors que farem servir.

A la nostra comunitat tenim els resultats més baixos de l'Estat des de la primària. Les xifres sobre la taxa d'idoneïtat (percentatge d'alumnat que es troba matriculat en el curs que teòricament li correspon) als 10-12-13-15 anys són de les més baixes des de fa deu anys. Cal dir que aquesta dada ens informa que ben prest l'alumnat repeteix algun curs.

TAULA 5

	10 anys		12 anys		13 anys		15 anys		Ràtio alumnes unitat 01-02
	1991-92	2001-2002	1991-92	2001-2002	1991-92	2001-2002	1991-92	2001-2002	
Espanya	89,0	91,9	77,3	86,4	72,9	87,2	59,2	62,1	20,8
Illes Balears	84,7	86,8	72,4	78,6	69,1	80,9	52,1	53,0	23,8
Catalunya	88,4	94,2	81,5	91,8	78,7	90,6	61,4	82,9	21,4
Extremadura	87,8	91,9	73,5	86,1	67,3	86,3	54,9	55,0	19,4
Andalusia	86,6	89,8	71,0	83,6	65,3	86,8	54,3	56,7	22,3
Melilla	75,2	84,9	55,5	83,3	55,7	77,5	48,3	49,5	24,5
Navarra	93,0	93,2	83,5	90,5	79,7	89,9	68,5	69,4	18,5
Madrid	92,6	92,5	84,3	87,3	81,4	87,5	65,9	60,7	23,1
País Basc	93,3	94,0	83,4	89,5	79,7	89,9	64,3	70,6	18,6

Font: Las cifras de la educación en España, edició 2004

Com dèiem més a dalt, el més sorprenent és que als dotze anys més del 20% de l'alumnat de les Illes Balears no ha completat la primària. No menys greu és el percentatge d'alumnes que als quinze anys ja ha repetit algun curs. Dades que, d'altra banda i com quasi sempre, són significativament diferents entre dones i homes. Així, el 60,4% d'elles no ha perdut curs i en canvi només el 45,8 d'ells.

Per acabar amb les dades sobre primària, cal destacar que, segons les estadístiques del MEC, les Balears, l'any 2001-2002, eren la comunitat que, després de Ceuta i Melilla, tenia el major nombre d'alumnes per unitat.

Hem observat que els indicadors de mals resultats escolars es donen des de ben prest a la nostra comunitat. Què passa en els nivells següents? Quants alumnes obtenen el graduat en secundària? Quants el títol de batxillerat? A la taula 6 adjunta, reelaborada de la taula 11 de l'article de Joan Estruch, apareix la taxa bruta de la població que es gradua a l'ESO, al batxillerat i/o COU o com a auxiliar tècnic, que es calcula com la relació entre l'alumnat que acaba els estudis abans dits, independentment de la seva edat, amb la població total de l'edat teòrica del seu acabament. Es veu que fa temps que estam a la cua i que no tan sols tenim un ritme de millora lent, sinó que darrerament estam estancats. J. Estruch, en la seva anàlisi de Catalunya, valora que el progrés és reduït, sense que les elevades taxes de fracàs escolar disminueixin de manera significativa, i afirma que «això ens indica que la implantació de la Reforma-LOGSE, destinada a augmentar l'accés al estudis postobligatoris, quasi bé no ha alterat la situació anterior, quan hi havia un BUP-COU de tipus selectiu». Anàlisi que aparentment valdria per al nostre cas.

TAULA 6. TAXA BRUTA DE POBLACIÓ QUE ES GRADUA A ESO, BATXILLERAT-COU O AUXILIAR TÈCNIC

	ESO		BATXILLERAT		Auxiliar tècnic	
	2000-2001	1991-92	1996-97	2000-2001	Diferència	
Espanya	74,4	33,5	41,8	46,2	+ 12,7	11,0
Illes Balears	67,2	25,8	35,0	35,6	+ 9,2	8,7
Catalunya	76,4	33,1	37,4	41,8	+ 8,7	13,5
Extremadura	66,8	28,2	38,4	36,2	+ 8	8,0
Andalusia	74,4	27,3	37,8	44,3	+ 18	9,5
Melilla	58,7	29,4	41,9	41,5	+ 12,1	8,7
Navarra	82,7	35,7	46,9	52,6	+ 16,9	16,8
Madrid	78,1	44,5	54,8	54,7	+ 10,2	9,6
País Basc	82,5	41,2	58,3	64,3	+ 23,1	15,7

Font: Las cifras de la educación en España, edició 2004

Per comprendre totes aquestes dades cal començar a parlar de les taxes d'abandonament, perquè els percentatges de graduats que apareixen a la taula 6 són sobre els alumnes que continuen estudiant respecte del total de la població de referència i no sobre els avaluats. Observem que la taxa

de graduats en ESO a les Illes Balears és del 67,2%, enfront del 72% d'alumnes que promocionaven (graduaven) al mateix any, segons les dades del Departament d'Inspecció. Aquesta diferència sembla que es deuria a l'abandonament.

Més sorprenent és la comparació entre la taxa de titulats en batxillerat/COU i el percentatge d'aprovat de segon de batxillerat que observàvem en l'estudi del Departament d'Inspecció. Però és que aquells resultats eren sobre alumnes avaluats a final de curs, ni tan sols dels matriculats. Aquí, el fenomen de l'abandonament és l'explicació del contrast. Tot i així, recordem que a la primera part parlàvem d'un clar descens de la matrícula, que, gràcies a l'augment del percentatge d'aprovat, no ha suposat un descens de la taxa de titulats.

Vegem quines són les taxes de població fora del sistema educatiu als setze i disset anys al curs 2001-2002, una de les dades més esfereïdores de la nostra comunitat sobre l'abandonament escolar prematur, que segons J. Estruch és «un dels indicadors més valorats pels organismes internacionals, perquè té importants repercussions sobre el desenvolupament econòmic».

TAULA 7. TAXES DE POBLACIÓ FORA DEL SISTEMA EDUCATIU ALS SETZE I DISSET ANYS

	16 anys			17 anys		
	Total	Homes	Dones	Total	Homes	Dones
Espanya	12,2	15,3	9,0	25,8	31,2	20,1
Illes Balears	15,3	18,5	11,8	35,1	41,0	28,8
Catalunya	16,5	20,9	11,9	29,6	34,9	24,1
Extremadura	14,6	20,7	8,2	29,3	37,1	20,9
Andalusia	13,8	15,7	9,0	34,3	38,6	29,8
Melilla i Ceuta	16,6	15,9	17,2	31,5	35,9	26,6
Navarra	4,6	7,5	1,5	11,2	12,8	9,5
Madrid	6,8	8,9	4,6	17,7	22,5	12,6
País Basc	2,9	3,6	2,2	8,7	10,7	6,5

Font: Las cifras de la educación en España, edició 2004

Aquesta mala notícia es veu reforçada per dades com les de l'evolució de l'abandó escolar prematur, entesa com la població de divuit a vint-i-quatre anys que no ha completat l'ESO i no segueix cap tipus de formació-educació. Aquesta taula és una ampliació d'una taula de J. Estruch en què creua informació de Las cifras de la educación en España i Eurydice.

TAULA 8. EVOLUCIÓ DE L'ABANDÓ ESCOLAR PREMATUR

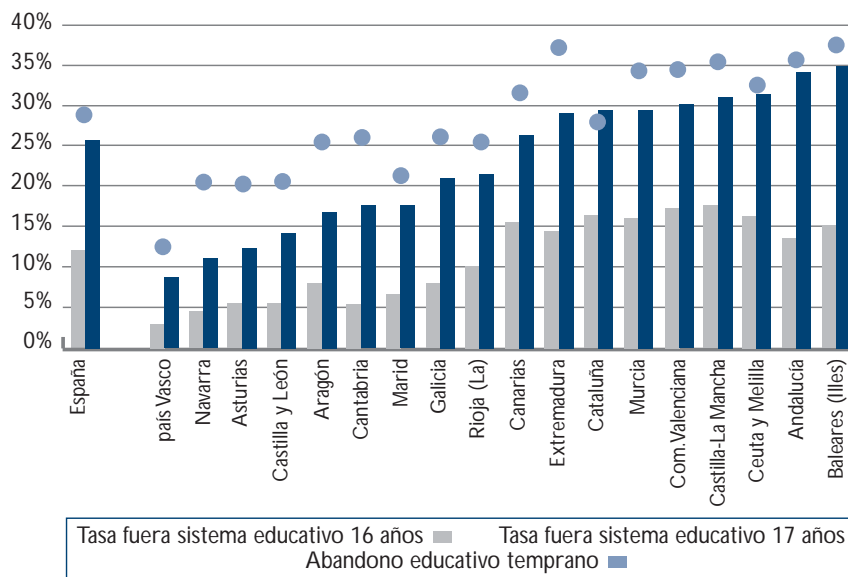
	1992	1997	2002	Diferència
Espanya	41,0	31,1	29,0	-12,0
Illes Balears	45,7	37,8	37,6	-8,1
Catalunya	36,5	29,8	28,1	-8,4
Extremadura	52,2	41,0	37,3	-14,9
Andalusia	50,7	39,2	35,8	-14,9
Melilla i Ceuta	40,6	40,3	32,7	-7,9
Navarra	28,4	18,4	20,6	-7,8
Madrid	32,7	21,1	21,7	-11
País Basc	26,8	18,6	12,6	-14,2
Unió Europea			19	
Nous membres			8,4	

Reelaborada de la taula 11 de Joan Estruch

Podem comprovar que no només estam estancats, sinó que les nostres dades d'abandonament són molt superiors a la mitjana espanyola i, sobretot, a l'europea.

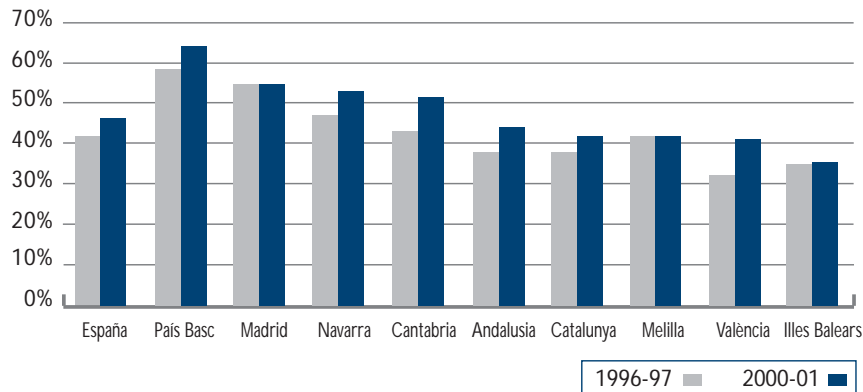
Els gràfics que ara adjuntam il·lustren les dades de les taules 6 i 7, que ens situen a la cua del país.

GRÀFIC 30. ESCOLARITZACIÓ POSTOBLIGARÒRIA A ESPANYA

Font: Las cifras de la educación en España. Edició 2004

GRÀFIC 31. TAXA BRUTA DE POBLACIÓ DE GRADUATS EN BATXI

Reelaborat de: Las cifras de la educación en España

Si giram la mirada cap a la universitat, comprovam l'efecte d'aquesta realitat a la nostra comunitat. Aquestes baixes xifres de graduats en batxillerat tenen conseqüències en la taxa bruta de població que supera la selectivitat (que és la relació entre el total d'aprovat a la prova d'accés a la universitat respecte de la població de divuit anys) i que, finalment, accedeix a la universitat.

TAULA 9. TAXA BRUTA D'APROVATS A LA SELECTIVITAT

	1992	1997	2002
Espanya	33,2	39,3	40,9
Illes Balears	24,7	31,5	31,5
Catalunya	29,0	32,7	38,1
Extremadura	24,5	32,1	36,5
Andalusia	27,3	37,2	32,9
Melilla i Ceuta	Dades incloses dins Andalusia		
Navarra	34,0	41,0	48,0
Madrid	44,0	46,1	43,5
País Basc	42,2	51,6	52,0

Font: Las cifras de la educación en España

En definitiva, recordem el que diu J. Estruch respecte de la nostra comunitat: «El cas de les Balears és emblemàtic d'aquesta ineficiència, que es manifesta en la contradicció entre l'elevat nivell de renda i els baixos resultats educatius. És un contrast explicable en una economia centrada en els serveis turístics, on no es requereix una mà d'obra qualificada». La qual cosa reforçaria el diagnòstic apuntat pels companys del POTU.

D'altra banda, el mateix Joan Estruch introdueix dins el seu article la variable estudis de la població com una dada important.

«Tant Catalunya com Espanya tenen prop d'un 60% de població amb estudis primaris obligatoris [...] i quasi un 25% d'universitaris [...]. En canvi, la població en edat laboral amb estudis de grau mitjà només és un 17%, mentre que a la Unió Europea dels quinze membres la mitjana, l'any 2002, se situava en el 41% (EUROSTAT). Aquesta majoria de població amb estudis secundaris postobligatoris és la que configura allò que podríem dir el "ciudadà mitjà", que caracteritza les societats europees desenvolupades, amb una estructura social equilibrada i equitativa, i amb una majoria de ciutadans amb un bon nivell cultural i cívic.»

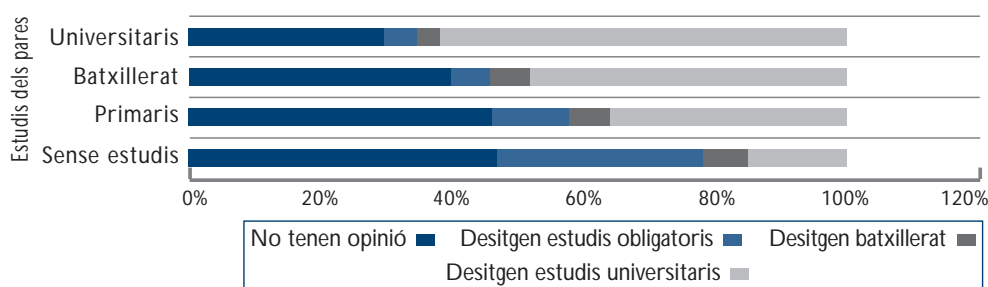
A nosaltres ens sembla encertat diversificar les raons que expliquin l'abandonament dels estudis. Així, més enllà de la facilitat per accedir a un lloc de treball (situació que també es dona a Navarra, tal com apuntaven els companys del POTU, sense que això perjudiqui el grau de formació dels seus joves), a la nostra comunitat es donen diverses raons per a aquests mals resultats, entre les quals la formació general de la població i les expectatives d'estudiar són una dada rellevant. De fet, en el recent i profitós dossier «Fracàs escolar, fracàs social», aparegut a la revista Lluc de març-abril 2005, entre les diverses variables apuntades per explicar el fracàs escolar, una de les més esmentades pels diversos autors és el baix nivell escolar de les generacions adultes. Destaquem les paraules de Tomeu Quetgles i Pons, a l'article «Les arrels del "fracàs" escolar»:

«A l'estudi que férem per a la nostra tesi doctoral ja vérem que potser el millor predictor del nivell d'estudis d'una generació era el nivell d'estudis de les generacions precedents. Afirmació perfectament consistent amb els descobriments de PISA. Vèiem també en el nostre estudi que, en el període 1965-1980, Espanya era, després de Cuba, el país del món que havia pujat més el nivell d'estudis mitjà de la població escolaritzada, gràcies molt probablement a l'augment de l'escolarització general promogut per la Llei general d'educació de 1970. El camí recorregut és llarg, però partiem de molt avall. A l'Education for All Development Index elaborat per la UNESCO amb dades de 2001, en una llista de 127 països Espanya ocupa el lloc 26 a l'indicador global; en canvi només se situa al lloc 56 pel que fa referència al percentatge d'alfabetització de la població de quinze anys i més. El baix nivell escolar de les generacions adultes encara pesa molt sobre la generació que ara va a l'escola. Des d'aquesta perspectiva històrica, el fet que els nostres alumnes de quinze anys es trobin tot just per sota la mitjana de l'OCDE tal volta no sigui tan desastrós.»

Malauradament, aquesta assossegadora perspectiva històrica es refereix a les dades d'Espanya. No podem deixar de destacar que les dades aportades sobre la nostra «rica» comunitat ens situen a la cua de l'Estat i estancats. Els qui treballam en els centres escolars sabem molt bé el que vol dir manca de suport o expectatives familiars i socials respecte al futur escolar dels joves. Potser, l'actual situació es podria resumir en una evident manca de clima d'estudi.

Per acabar amb aquest apartat, vegem la taula següent, obtinguda del Institut Nacional d'Estadística (1996), sobre les expectatives dels alumnes segons els estudis dels seus pares.

GRÀFIC 32. EXPECTATIVES DELS ALUMNES SEGONS ESTUDIS DELS PARES

Reelaborat a partir de sistema estatal d'indicadors de l'educació, INCE

Característiques acadèmiques del batxillerat

La veritat és que, davant aquesta contundent realitat estadística, no sembla rellevant el que es pugui fer amb l'organització de l'etapa del batxillerat, sinó amb totes les etapes educatives. A més, ni la LOCE ni, de moment, la LOE sembla que vulguin canviar quasi res d'aquesta etapa, si exceptuem el desacord sobre la «prova general de batxillerat» que proposava la primera i suprimirà la segona. Hi ha acord sobre la durada de l'etapa, dos anys, i sobre les modalitats.

En canvi, sobre la durada i les modalitats, es proposen alternatives: que en lloc de dos anys, l'etapa duri tres anys, com a quasi tots els països d'Europa; que les modalitats tinguin més assignatures de la pròpia especialitat, sobretot si dura dos anys. L'anàlisi feta per l'Associació de Catedràtics d'Ensenyaments Secundaris de Catalunya (ACESC-ANCABA) a la seva pàgina <www.acesc.net> ens pot servir per plantejar la polèmica:

«L'experiència acumulada per part del professorat en aquests darrers anys ha fet paleses algunes especials mancances i/o problemes del model de batxillerat enllestit per la LOGSE. Resumint, es poden constatar les següents:

- Durada molt curta: dos cursos són insuficients, sobretot després d'una ESO molt comprensiva i de baix nivell acadèmic.
- Excessiu nombre de matèries en cada curs.
- Poc temps per desenvolupar uns currículums excessivament ambiciosos (per exemple, les matèries de modalitat disposen de només tres hores setmanals, temps absolutament insuficient per explicar correctament el programa).
- Desequilibri entre la part comuna i la part variable del currículum. Per exemple, a segon de batxillerat, la part comuna del currículum suposa el 57% de l'horari. No és lògic que l'alumne dediqui a les matèries de modalitat (les que el preparen per als estudis posteriors), només el 43% de l'horari.
- Escassa coordinació entre els currículums de diverses matèries. Hi ha temes que es repeteixen en diverses matèries, sense que això sigui necessari. Cada currículum és elaborat per experts d'una determinada especialitat i no es dona un treball final de coordinació per eliminar-ne les redundàncies.

- Excessiva oferta de matèries de modalitat. Es fa molt difícil -o impossible- oferir-les totes en centres on el nombre d'alumnes no és elevat.»

Dèiem a la introducció que els professors actuals han estudiat molt majoritàriament sis o quatre anys de batxillerat. A la majoria de països europeus s'estudien com a mínim tres anys de batxillerat, dels quinze als divuit anys o dels setze als dinou. A més, sovint ho fan a centres separats d'allà on es cursa l'ensenyament obligatori. Vegem la taula confeccionada per l'ACESC a partir d'Eurydice.

QUADRE 2. EDAT D'INICI I DURADA DE L'ENSENYAMENT SECUNDARI SUPERIOR (FONT: EURYDICE)

Àustria	14 anys (14-18)
Bèlgica	14 anys (14-18)
Itàlia	14 anys (14-19)
Regne Unit	14 anys (14-18)
França	15 anys (15-18)
Grècia	15 anys (15-18)
Holanda	15 anys (15-18)
Irlanda	15 anys (15-18)
Luxemburg	15 anys (15-19)
Portugal	15 anys (15-18)
Liechtenstein	15 anys (15-19)
Alemanya	16 anys (16-19)
Regne Unit (Escòcia)	16 anys (16-18)
Espanya	16 anys (16-18)
Finlàndia	16 anys (16-19)
Dinamarca	16 anys (16-19)
Suècia	16 anys (16-19)
Islàndia	16 anys (16-20)

Atesa aquesta realitat, l'ACESC proposa un batxillerat de tres anys, dels quinze als divuit anys, amb els arguments següents:

«Qualsevol dels dos models -batxillerat 15-18 o batxillerat 16-19- seria aplicable al sistema espanyol. De tota manera s'ha de dir que el model 16-19 és més propi de països amb unes

característiques molt particulars: Estat del benestar molt arrelat i extensiu, poca població, alta pressió fiscal, prioritat de la despesa educativa... Indubtablement és un model car. El model 15-18 no suposaria, a Espanya, l'allargament de l'escolarització secundària i, per tant, no incrementaria gaire la despesa educativa, ja que només suposaria canviar el model actual 4+2 (quatre anys d'ESO i dos de batxillerat) pel model 3+3 (tres anys d'ESO i tres de batxillerat). Aquest és el sistema més estès i el propi dels països més propers des del punt de vista demogràfic, cultural i econòmic.»

D'altra banda, la Comissió permanent estatal de directores d'instituts d'educació secundària, a la seva XI jornada desenvolupada a Múrcia, va concloure respecte d'aquest tema:

«La modificació en la durada de les titulacions universitàries, imposada per la convergència en l'espai europeu d'educació, hauria d'aprofitar-se per ampliar els estudis de batxillerat cobrint l'etapa de 16-19 anys, adequant-lo així en la seva durada a la dels països del nostre entorn.»

CONCLUSIONS

La matrícula als catorze anys ha baixat un 6,2% només al començament del període de l'estudi. El més rellevant d'aquesta edat és que, mentre que el 1995-96 el 82% de l'alumnat estava matriculat a la pública, ara només ho està el 59%. En canvi, la concertada ha passat de tenir-ne el 6% a tenir-ne el 38%.

La variació de la matrícula (8.400) als setze anys, quan s'estudia primer de batxillerat, tercer de BUP o cicles formatius de grau mitjà, és pràcticament nul·la dins la forquilla d'anys 1995-2004. A l'ensenyament públic (6.600) a penes canvien els percentatges de matrícula (78%), mentre que dins la privada (1.800) hi ha un clar traspàs de la no concertada a la concertada, que passa de tenir-ne el 4% a tenir-ne el 12%.

En el període de temps estudiat, la taxa de matrícula de l'alumnat de setze anys (referida a l'alumnat de catorze anys matriculat) ha augmentat aproximadament un 5%, tota vinculada als cicles formatius. Efectivament, la taxa de batxillerat baixa un 5% a primer i prop d'un 10% a segon. A primer de batxillerat, inicialment, es van perdre un poc més de mil alumnes i ara la matrícula s'ha estabilitzat entorn de 5.700 alumnes. A segon de batxillerat continua baixant la matrícula i ja ha perdut més de 1.500 alumnes.

En conjunt, la baixada de la matrícula a batxillerat només afecta la pública, que al començament del període escolaritzava entorn d'un 77% de l'alumnat i ara el 72%. Pel que fa a la privada, el canvi s'ha produït amb el transvasament d'alumnes de la no concertada a la concertada. Del total d'uns tres mil alumnes de la privada, la concertada abans en tenia prop d'un 25% i ara té més del 50%.

Per modalitats, la de Socials i Humanitats és la que té major proporció de matrícula, estabilitzada a segon de batxillerat en uns 2.500 alumnes, mentre que la de Ciències i Tecnologia ha baixat, a segon, fins als 2.000 alumnes. Dins el període objecte d'aquest estudi, a la modalitat de Ciències i Tecnologia

ha baixat un 43% la matrícula de primer i un 29% la de segon, que ha perdut uns 850 alumnes. A la modalitat de Socials i Humanitats augmenta un 13% la matrícula de primer de batxillerat, però més tard a la de segon baixa un 23% i, en definitiva, perd uns 750 alumnes. La modalitat d'Art ha guanyat alumnes tant a primer com a segon, on ha pujat la matrícula un 44% i ha passat de 236 alumnes a 340.

Si relacionam les modalitats i els tipus de centre, observarem que: la modalitat d'Art només s'imparteix a la pública; en aquest ensenyament públic, a primer de batxillerat, baixa la matrícula de la modalitat de Ciències i Tecnologia i es manté la de Socials i Humanitats, mentre que a segon disminueixen ambdues; a l'ensenyament privat passa el mateix a primer, però a segon la matrícula es manté a totes dues modalitats.

Pel que fa al gènere, hi ha més dones tant a primer com a segon, 56% i 58% respectivament. Ara bé, la distribució no és gens paritària atenent a la modalitat: les dones són el 17% a la modalitat de Tecnologia i quasi el 70% a la de Socials i Humanitats.

De fet, en tots aquests anys la distribució dels homes i les dones entre les modalitats quasi no ha canviat: ells es distribueixen per igual entre Ciències i Socials i Humanitats, mentre que elles trien majoritàriament l'opció de Socials i Humanitats i molt poc la de Tecnologia.

Si passam al capítol dels resultats, comprovam que la taxa bruta de titulats en batxillerat (aquells que titulen respecte de la població total amb l'edat teòrica per obtenir el títol) a la nostra comunitat és la més baixa del país, es manté estabilitzada des de fa uns anys i és deu punts inferior a la mitjana d'Espanya i disset punts inferior a Navarra. Tot i aquests mals resultats, cal recordar que havíem constatat una baixada constant en el nombre de matriculats a segon de batxillerat. L'explicació que no baixi la taxa de titulats cal cercar-la en l'augment del percentatge d'aprovat (del 56,16% al curs 1994-95 al 65,7% al curs 2002-2003) a segon de batxillerat, tal com apareix a l'estudi del Departament d'Inspecció Educativa «Resultats acadèmics dels alumnes de les Illes Balears: curs 2002-03».

El més greu d'aquestes dades tan negatives és que estan estabilitzades des de fa anys i esteses en tot el sistema educatiu. El Departament d'Inspecció Educativa destaca en el seu estudi que «el nombre d'alumnes de primària que promociona ha disminuït considerablement a tots els cicles». Des de ben prest, doncs, es produeix el fracàs. Les Illes Balears tenen els índexs d'idoneïtat (acord entre l'edat del jove i curs al qual està matriculat) més baixos d'Espanya. Més del 20% de l'alumnat no acaba la primària a l'edat corresponent i als quinze anys quasi el 50% dels alumnes ha repetit curs, una xifra esfereïdora que es manté des de fa deu anys.

Les taxes d'abandonament dels estudis es disparen als disset anys, en què pugen fins al 37,6%, enfront del 29% del conjunt del país i del 19% de la Unió Europea.

També la taxa bruta d'aprovat a selectivitat es ressent. Es manté al 31% des de fa anys, mentre que al país és del 41% i a Navarra del 48%.

Si analitzam les dades del conjunt de l'Estat amb perspectiva històrica i atès que es partia de molt avall, tal com indica Tomeu Quetgles en el seu esmentat article, és més comprensible la posició que

ocupa Espanya entre els països d'Europa. En canvi, això no justifica la persistència dels mals indicadors de la nostra comunitat. Sovint es parla de la facilitat per accedir al mercat laboral com una de les raons principals, però això mateix passa a Navarra i els seus resultats són molt més bons. Sembla que cal fer una anàlisi més profunda, ja que el fracàs comença molt abans de l'edat a la qual es pot accedir al mercat laboral. És obvi que les expectatives dels pares i els mateixos alumnes són una variable important i lligada a la formació de la població adulta. En aquest sentit es diria que estam dins un cercle viciós.

Per acabar, convé recordar que quasi en tots els països d'Europa el batxillerat dura tres anys i a Espanya dos. És un debat que cal emprendre i que tant la LOCE com la possible LOE no sembla que tinguin en compte.

BIBLIOGRAFIA

Dades estadístiques de matrícula dels cursos 1995-2004 cedits per la Direcció General de Planificació i Centres.

Las cifras de la educación en España. Edició 2004.
Consultat a <<http://www.mec.es/estadisticas/index.html>>.

ESTRUCH TOBELLA, J. (2005). «La crisi de l'educació secundària a Catalunya com a problema social i nacional». A: AAVV. Tractament de la diversitat i qualitat de l'educació, 23-49. Barcelona: Fundació Congrés de Cultura Catalana.

Departament d'Inspecció Educativa (2003). «Resultats acadèmics dels alumnes de les Illes Balears. Curs 2002-2003».

Programa d'orientació i transició a la universitat. <<http://www.alu.uib.es/ca/potu/>>.

ACESC (2005). «Per un batxillerat de tres anys» <<http://www.acesc.net>>.

QUETGLES I PONS, Tomeu. «Les arrels del "fracàs" escolar». Lluc 844, 24-27.

EVOLUCIÓ DE L'ALUMNAT A 14 ANYS

14 ANYS: BUP 1, FP 1, ESO 3

	MATRÍCULA				
	Total	Pública	Privada	Concertada	No concertada
1995-96	11294	8628	1996	685	1311
1996-97	11396	8858	2538	1381	1157
1997-98	11472	8366	3018	2004	1014
1998-99	11475	7261	4214	3794	420
1999-00	10851	6519	4332	3956	376
2000-01	10629	6262	4367	4083	284
2001-02	10642	6230	4412	4231	181
2002-03	10769	6372	4397	4099	298
2003-04	10590	6263	4327	4047	280
variació	-6,2%	-27,4%	116,8%	490,8%	-78,6%

	ALUMNES PER CENT DE NIVELL DE 14 ANYS				
	Total	Pública	Privada	Concertada	No concertada
	100	76	18	6,1	12
1996-97	100	78	22	12	10
1997-98	100	73	26	17	8,8
1998-99	100	63	37	33	3,7
1999-00	100	60	40	36	3,5
2000-01	100	59	41	38	2,7
2001-02	100	59	41	40	1,7
2002-03	100	59	41	38	2,8
2003-04	100	59	41	38	2,6

EVOLUCIÓ DE L'ALUMNAT POSTOBLIGATORI

16 ANYS: BUP 3, FP 3, BAT 1, CFGM 1

	MATRÍCULA				
	Total	Pública	Privada	Concertada	No concertada
1995-96	8435	6774	1661	374	1297
1996-97	8355	6713	1642	458	1184
1997-98	8531	6824	1707	624	1083
1998-99	8490	6699	1791	803	988
1999-00	8671	7007	1664	727	937
2000-01	8568	6745	1823	854	969
2001-02	8361	6447	1914	1121	793
2002-03	8544	6489	2055	1117	938
2003-04	8465	6623	1842	1058	784
variació	0,4%	-2%	11%	183%	-40%

	ALUMNES PER CADA CENT A NIVELL DE 14 ANYS				
	Total	Pública	Privada	Concertada	No concertada
1995-96	75	60	15	3,2	11
1996-97	73	59	14	4	10
1997-98	74	59	15	5,4	9,4
1998-99	74	58	16	7	8,6
1999-00	80	65	15	6,7	8,6
2000-01	81	63	17	8	9,1
2001-02	79	61	18	11	7,5
2002-03	79	60	19	10	8,7
2003-04	80	63	17	10	7,4

BUP 3 BAT 1

	MATRÍCULA				
	Total	Pública	Privada	Concertada	No concertada
1995-96	6751	5277	1474	257	1217
1996-97	6740	5296	1444	260	1184
1997-98	6721	5250	1471	388	1083
1998-99	6432	4979	1453	479	974
1999-00	6436	5086	1350	431	919
2000-01	6209	4754	1455	552	903
2001-02	5775	4282	1493	714	779
2002-03	5762	4182	1580	691	889
2003-04	5676	4273	1403	736	667
variació	-16%	-19%	-5%	186%	-45%

	ALUMNES PER CADA CENT A NIVELL DE 14 ANYS				
	Total	Pública	Privada	Concertada	No concertada
1995-96	60	47	13	2,3	11
1996-97	59	46	13	2,3	10
1997-98	59	46	13	3,4	9,4
1998-99	56	43	13	4,2	8,5
1999-00	59	47	12	4	8,5
2000-01	58	45	14	5,2	8,5
2001-02	54	40	14	6,7	7,3
2002-03	54	39	15	6,4	8,3
2003-04	54	40	13	6,9	6,3

BAT 2 COU

	MATRÍCULA				
	Total	Pública	Privada	Concertada	No concertada
1995-96	6446	4975	1471	212	1259
1996-97	6315	4990	1325	213	1112
1997-98	6550	5208	1342	227	1115
1998-99	6394	5067	1327	302	1025
1999-00	6172	4719	1453	387	1066
2000-01	5902	4486	1342	459	883
2001-02	5492	4133	1359	623	736
2002-03	5108	3691	1417	585	832
2003-04	4943	3462	1481	763	718
variació	-23%	-30%	1%	260%	-43%

	ALUMNES PER CADA CENT A NIVELL DE 14 ANYS				
	Total	Pública	Privada	Concertada	No concertada
1995-96	57	44	13	1,9	11
1996-97	55	44	12	1,9	9,8
1997-98	57	45	12	2	10
1998-99	56	44	12	2,6	8,9
1999-00	57	43	13	3,6	9,8
2000-01	56	42	13	4,3	8,3
2001-02	52	39	13	5,9	6,9
2002-03	47	34	13	5,4	7,7
2003-04	47	33	14	7,2	6,8

BAT 1 CIÈNCIES

	MATRÍCULA				
	Total	Pública	Privada	Concertada	No concertada
1995-96	3679	2712	967	166	801
1996-97	3559	2648	911	163	748
1997-98	3162	2312	850	180	670
1998-99	2767	1898	869	223	646
1999-00	2639	1931	708	185	523
2000-01	2592	1833	759	299	460
2001-02	2317	1597	720	326	394
2002-03	2315	1512	803	297	506
2003-04	2080	1451	629	302	327
variació	-43%	-46%	-35%	82%	-59%

	ALUMNES PER CADA CENT A NIVELL DE 14 ANYS				
	Total	Pública	Privada	Concertada	No concertada
1995-96	32	24	8,6	1,5	7,1
1996-97	31	23	8	1,4	6,6
1997-98	28	20	7,4	1,6	5,8
1998-99	24	17	7,6	1,9	5,6
1999-00	24	18	6,5	1,7	4,8
2000-01	24	17	7,1	2,8	4,3
2001-02	22	15	6,8	3,1	3,7
2002-03	21	14	7,5	2,8	4,7
2003-04	20	14	5,9	2,9	3,1

BAT 2 CIÈNCIES

	MATRÍCULA				
	Total	Pública	Privada	Concertada	No concertada
1995-96	2942	2217	725	91	634
1996-97	2839	2200	639	87	552
1997-98	2897	2236	661	116	545
1998-99	2774	2113	661	133	528
1999-00	2541	1811	730	184	546
2000-01	2439	1750	633	214	419
2001-02	2273	1590	683	332	351
2002-03	2315	1514	708	273	435
2003-04	2087	1358	729	365	364
variació	-29%	-39%	1%	301%	-43%

	ALUMNES PER CADA CENT A NIVELL DE 14 ANYS				
	Total	Pública	Privada	Concertada	No concertada
1995-96	26	20	6,4	0,8	5,6
1996-97	25	19	5,6	0,8	4,8
1997-98	25	19	5,8	1	4,8
1998-99	24	18	5,8	1,2	4,6
1999-00	23	17	6,7	1,7	5
2000-01	23	16	6	2	3,9
2001-02	21	15	6,4	3,1	3,3
2002-03	21	14	6,6	2,5	4
2003-04	20	13	6,9	3	3

BAT 1 HUMANITATS

	MATRÍCULA				
	Total	Pública	Privada	Concertada	No concertada
1995-96	2796	2289	507	91	416
1996-97	2940	2407	533	97	436
1997-98	3213	2592	621	208	413
1998-99	3263	2679	584	256	328
1999-00	3398	2756	642	246	396
2000-01	3350	2654	696	253	443
2001-02	3083	2310	773	388	385
2002-03	3114	2337	777	394	383
2003-04	3169	2395	774	434	340
variació	13%	5%	53%	377%	-18%

	ALUMNES PER CADA CENT A NIVELL DE 14 ANYS				
	Total	Pública	Privada	Concertada	No concertada
1995-96	25	20	4,5	0,8	3,7
1996-97	26	21	4,7	0,9	3,8
1997-98	28	23	5,4	1,8	3,6
1998-99	28	23	5,1	2,2	2,9
1999-00	31	25	5,9	2,3	3,6
2000-01	32	25	6,5	2,4	4,2
2001-02	29	22	7,3	3,6	3,6
2002-03	29	22	7,2	3,7	3,6
2003-04	30	23	7,3	4,1	3,2

BAT 2 HUMANITATS

	MATRÍCULA				
	Total	Pública	Privada	Concertada	No concertada
1995-96	3268	2522	746	121	625
1996-97	3219	2533	686	126	560
1997-98	3362	2681	681	111	570
1998-99	3239	2573	666	169	497
1999-00	3132	2409	723	203	520
2000-01	3031	2322	709	245	464
2001-02	2808	2140	668	291	377
2002-03	2528	1819	709	312	397
2003-04	2516	1764	752	398	354
variació	-23%	-30%	1%	229%	-43%

	ALUMNES PER CADA CENT A NIVELL DE 14 ANYS				
	Total	Pública	Privada	Concertada	No concertada
1995-96	29	22	6,6	1,1	5,5
1996-97	28	22	6	1,1	4,9
1997-98	29	23	6	1	5
1998-99	28	22	5,8	1,5	4,3
1999-00	29	22	6,7	1,9	4,8
2000-01	29	22	6,7	2,3	4,4
2001-02	26	20	6,3	2,7	3,5
2002-03	23	17	6,6	2,9	3,7
2003-04	24	17	7,1	3,8	3,3

BAT 1 ARTÍSTIC

	MATRÍCULA				
	Total	Pública	Privada	Concertada	No concertada
1995-96	276	276			
1996-97	241	241			
1997-98	346	346			
1998-99	402	402			
1999-00	399	399			
2000-01	405	405			
2001-02	375	375			
2002-03	333	333			
2003-04	427	427			
variació	55%	55%			

	ALUMNES PER CADA CENT A NIVELL DE 14 ANYS				
	Total	Pública	Privada	Concertada	No concertada
1995-96	2	2			
1996-97	2	2			
1997-98	3	3			
1998-99	4	4			
1999-00	4	4			
2000-01	4	4			
2002-03	3	3			
2001-02	4	4			
2003-04	4	4			

BAT 2 ARTÍSTIC

	MATRÍCULA				
	Total	Pública	Privada	Concertada	No concertada
1995-96	236	236			
1996-97	257	257			
1997-98	291	291			
1998-99	381	381			
1999-00	499	499			
2000-01	461	461			
2001-02	411	411			
2002-03	358	358			
2003-04	340	340			
variació	44%	44%			

	ALUMNES PER CADA CENT A NIVELL DE 14 ANYS				
	Total	Pública	Privada	Concertada	No concertada
1995-96	2	2			
1996-97	2	2			
1997-98	3	3			
1998-99	3	3			
1999-00	5	5			
2000-01	4	4			
2001-02	4	4			
2002-03	3	3			
2003-04	3	3			